

SLOVAN

mesečnik za književnost,
• umetnost in prosveto •

X. — 1912. — 6.

VSEBINA.

Rado Murnik: Pridni birmanec	163
Ivan Lah: Bajka maja	167
Fran Milčinski: Sanje	169
Kmetamarija: Poteze	171
Jos. Premk: Tomaž Gregorin	172
Pastuškin: Kralj Matjaž	179
Vojeslav Mole: Iz svetlih ur	179
Bulbenko Tarasovič: Nesreča	179
Andrej Rušar: Nedelja	180
Listek	157

Književnost:

Beli rojaki. — Krajstvo čebel. — Po Albaniji.

Dramatika:

Dramatska umetnost.

Umetnost:

Razstava slik k delom Henrika Sienkiewicza. — Četrta Jugoslovanska umetniška izložba. — „Splošno slovensko žensko društvo“.

Tehnika:

Avtomobilski sistem „Rantaša“. — „Vijesti“.

Raznoterosti:

† Dr. Janez Mencinger. — † Dr. Jakob Sket. — Gabrijela Preissova. — Tragična smrt. — O „Slovanu“. — „Slovenski ilustrovani Tednik“.

Glasba:

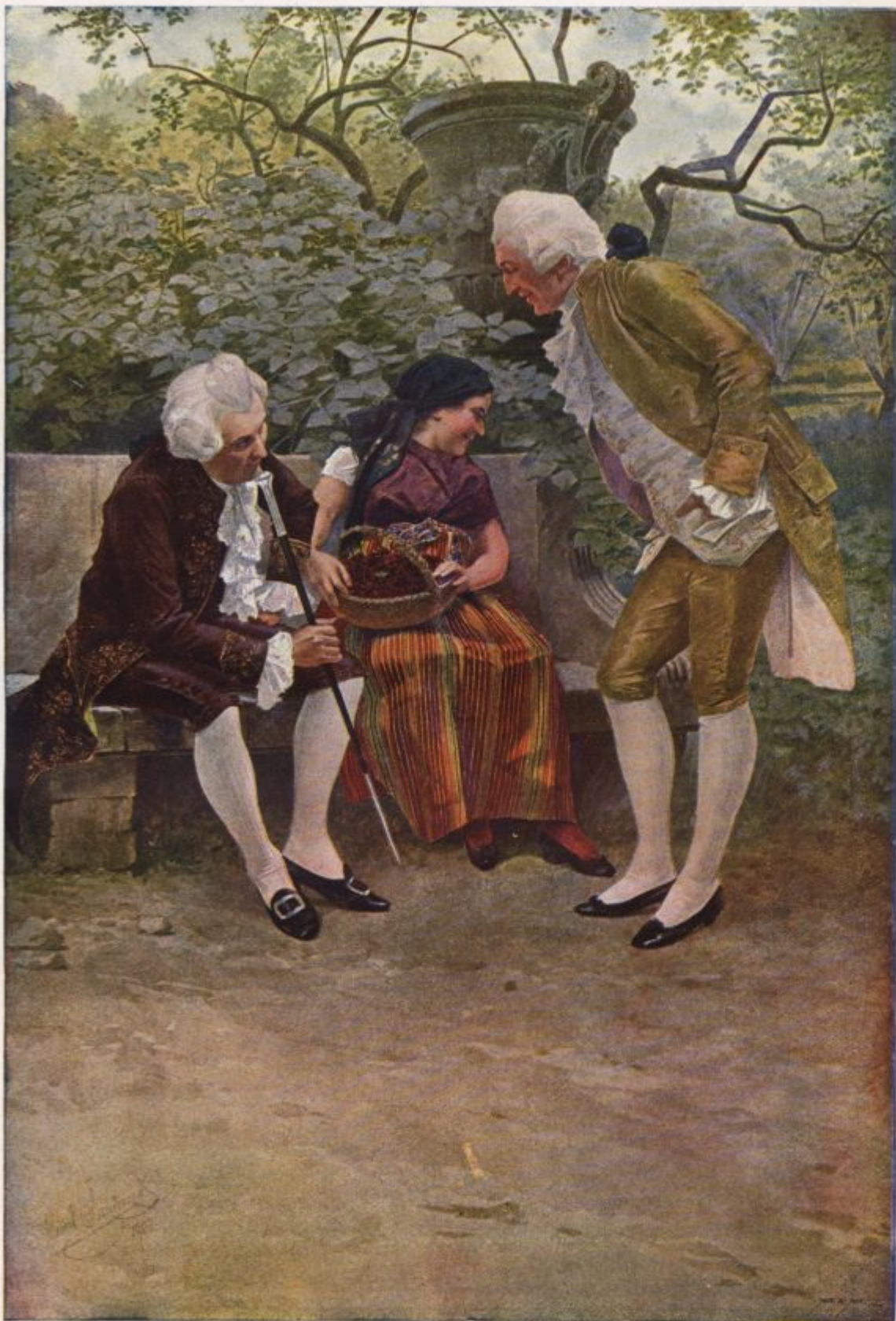
„Glasbena Matica“. — Rozamunda.

NAŠE SLIKE.

Umetniški prilogi: **I. K.: Kočljivo vprašanje** (str. 161.). Izvrstno pogojena situacija; igra življenja; hip, ko človek s človekom zaplove v mislih, pa ne bo jadral. — Slovenske umetnice **Melite Rojčeve „Studija“** (str. 177.) je portret: odločnost bodoče ženske, prva zamišljenost. — Ostale slike te številke so posvečene Albaniji, temu nad vse zanimivemu ozemlju tam ob Črni Gori (gl. poročilo v Listku.), zanimivemu za zgodovinarja in za zemljepisca; v **Kroji** (str. 167.) se je boril znani junak Skenderbeg; — **Skadar** (str. 169.) je mesto, kjer se vrše često sestanki Črnogorcev in Albancev, mnogo opevano v junaških narodnih pesmih; — primitivna **cerkev** albanska (str. 173. in 190.); — junaški **Albanec** (str. 175.); — **nevesta** albanska (str. 181.); — slikovita **gorska romantika** ob Drinu (str. 183.); — trdnjava v **Prizrenu**, nekdanji prestolnici Dušana silnega (str. 187.). — **Trgovina s cvetjem** (str. 185.). — † **Dr. Janez Mencinger** v mlajših letih (str. 191.).

Nenaročenih rokopisov uredništvo ne vrača!

Naročnina „Slovana“ znaša na leto 12 K, na pol leta 6 K, na četrt leta 3 K. Posamezni zvezki po 1 K 20 h. Dijakom je naročnina znižana 10 K letno. Za Nemčijo 13 K 50 h, za druge države 15 K. — **Cena inseratom:** Dvostopna petit-vrsta 30 h za enkratni natis; za večkrat po dogovoru. =====

I. K.: KOČLJIVO VPRAŠANJE.

PRIDNI BIRMANEC.

Dolgo sta morala čakati Balantov Peter pa njegov kum na binkoštni ponedeljek dopoldne v stolni cerkvi, da je prišla vrsta nanju.

Debeli mesarjev Peter se je postavljaj v čisto novi belosivi obleki, z belo zavrtnico in novim slamnikom. Zdelo se mu je, da na svetu ni nič lepšega, nego biti birmanec.

Birmo mu je zavezal stric Andrej, trgovec iz Novega Mesta. Jako suhi gospod Andrej je imel bujne, viseče brke pa prerano plešo, ki je obetala še sijajno bodočnost. Bil je oženjen, ali zakon mu je ostal brez otrok; zato je pa kumoval kaj rad. Nihče ne bi bil pričakoval od rumenopoltega, krotkoglednega možička, da se bo znal tako krepko riniti skozi gnečo. Potil se je pošteno v svoji črni obleki, ko je vlekel debeloglavega Petra za sabo iz cerkve.

Zunaj je vrvela ob dolgih vrstah voz pisana množica. Povsodi sta videla vesele obraze, povsodi sta slišala radostne otroške glasove ovenčanih, belo oblečenih birmank z umetno nakodranimi razpuščenimi lasmi in vzklike živahnih birmancev s šopki na klobukih in svilenimi trakovi na rokavih. Elegantne kočije so dovažale parfimirane kumice in majhne gospodične, vse odete v dolge, bele pajčolane. Ob cerkvi je dišalo po kadilu, po žnoju, po jermenju, po konjih.

Majnikovo solnce je pripekalo prav občutno. Po lahnomodrem nebu se je prelivala razkošna svetloba. Na izhodu, nad Poljanami je mirno viselo nekoliko jasnobelih oblakov. Vse se je zdelo Petru tako veselo, tako lepo, tako praznično! Mogočno in svečano so peli binkoštni zvonovi.

Dasi ni bilo treba hoditi daleč, je sedel stric in boter Andrej s Petrom v najet voz in odpeljala sta se proti Poljanam. Na trgu pred staro gimnazijo je bil cel sejem. Ob stojnicah medarjev in drugih prodajalcev so se gnetli birmanci s svojimi botri in botricami, navdušeno svirali na orglice in zamaknjeni gledali čudovito

vabljuje stvari, ki so bile naprodaj; nekateri so nosili cule, že polne češenj, strdenja in sladkarij.

Moško se je držal Peter v vozu; mislil je, da ga gleda in občuduje vse, koder se vozi.

Doma so ga poklicali v najlepšo sobo, kamor so zahajali le ob slovesnih prilikah. Vsi so gledali tako resno, da je začelo Petru že tesno prihajati okoli srca.

„Tukaj imaš lepo srebrno urico in zlato verižico, ljubi nečak!“ mu je dejal kum; govoril je vedno svečano in tiho, tajinstveno. Plašil se nisem nobenih troškov, samo da bi te oveselil s primernim darilom. Pazi na urico! Čisto nova je, čisto nova! Bog daj, da bi ti kazala same srečne ure! Na jo!“

Podal mu je darilo. „Urica“ je bila velika, debela, nerodna. Lahkoživ pijanček jo je bil v Novem Mestu s pozlačeno verižico vred zastavil gospodu Andreju, pa se ni pokazal nikdar več. Petru je jako ugajala ura, še bolj pa verižica s ključkom.

„Reci: hvala lepa, ljubi botrček!“ ga je opozorila mati, močnoboka mesarica Tona; paradirala je malone z vso zlatnino in srebrnino, kar je je bila prejela kdaj v dar ali podedovala ali si kupila sama. „In poljubi stričku roko!“

Peter je ubogal. Nič kaj rad ni poljubil roke, docela preverjen, da je uro zaslužil že tako in da ni treba nobenih sitnih ceremonij. Potem je pokazal svoje lepo darilo očetu pa materi in oba sta mu ga hvalila in občudovala, kako je krasno in dragoceno.

„Zdaj se pa le lepo preobleci, da si ne omažeš nove obleke!“ je velela skrbna mati. „Po kosilu jo lahko oblečeš zopet, preden se pojdemo izprehajat.“

Peter pa je kislo pogledal in začel kremžiti obraz.

„I, naj pa ima svojo lepo opravo danes, ko je bil birman!“ je prosil kumek zanj. „Se vsaj navadi paziti na obleko.“

„No, pa naj bo!“ se je vdala mati, dočim je čakati oča Matevž majal z veliko glavo. „Pa le glej, Peter, da mi je ne povaljaš in ne omažeš, to ti rečem! Da se ne boš morebiti dričal po držaju na stopnicah, kakor preteklo nedeljo! In ne hodi mi nikamor! Takoj bo kosilo! — Ali je bil priden pri birmi?“

„Priden, prav priden!“ ga je hvalil kum Andrej, ki je bil že hudo gladen in je komaj čakal obeda.

„O, naš Peter je vedno tako priden,“ je zadovoljno zagotavljala životna mati Tona in počasi odšla v kuhinjo.

Pridni Peter je ubogal. Šel je samo malo dol na dvorišče; potem je stal na vežnem pragu in gledal vračajoče se birmance.

„Ali sem lačen!“ si je domislil in s tajno silo ga je vleklo v prvo nadstropje na konec hodnika k jedilni shrambi.

„Ključek tiči v vratih!“ se je oveselil. Odprl je in zagledal na polici nastavek, poln vabljivih slaščic. Toliko da ni zavriskal od veselja.

„Saj povohati pa vendar smem!“ se je ohrabil in se priklonil pred sladkimi stvarcami.

„O, kako lepo diši!“ je dognal natihoma in ves zamaknjen gledal pisano cukrenino. Sline so se cedile sladkosnedemu fantu, vendar je nekaj časa uspešno krotil silno poželenje razdraženega goltanca in hrabro prenašal Tantalove muke. Ali naposled ga je premagala huda izkušnjava.

„Eh, kaj pa bo, če malo pokusim,“ je izpodbujal sam sebe. „Bom vsaj vedel, če so te reči tudi tako dobre, kakor so lepe in kakor diše.“ In obliznil je zvitek, nadevan s sladko smetano.

„Kako je slasten! Saj se ne bo nič poznalo, ko jih je toliko!“

Tako si je mislil in pojedel prvi kos. Kar se je zganil. Rahlo so zaškripala mala vrata in prikazal se je Petrov pretkani sošolec Nace, sin čevljarja Kopitarja.

„Peter, ali se imaš dobro tukaj! Daj no še meni kaj!“

„Ne smem,“ se je branil Peter. „To je za kosilo. Kako pa, da si ti tukaj?“

„Videl sem te na dvorišču pa sem šel za tabo. Daj malo, daj, če ne, te pa zatožim.“

Peter je imel slabo vest in se je moral vdati. Zdaj je šlo hitreje.

„Tukaj ni nič kaj varno,“ je svaril previdni Nace svojega prijatelja čez nekaj časa. „Vzemiva te dobre stvari in pojdiva jih jest v drvarnico. Kar ne bova mogla snesti, pa skrijeva.“

„Kaj pa moji starši!“ je šepetal prestrašeni Peter.

„Reci, da je bil maček v shrambi, pa bo.“ Poredni Nace je zavil ostale slaščice v papir in odtihotapila sta se v varno zavetje.

„Poglej, kakšno uro sem dobil za birmo!“ se je bahal Peter, ko sta se najedla dosita. Pokazal je tovarišu svoj zaklad.

„Hm, tvoja ura je prav lepa,“ je ocenjeval Nace z važnim obrazom. „Le škoda, da gre za dva dni prepozno.“

Ta kritika je Petru hudo ohladila navdušenost za kumovo darilo.

„Popoldne pridi spet kaj na dvorišče, da se bova igrala!“ mu je dejal hudomušni Nace in tekel domov.

Peter se je vrnil sit in zamišljen v prvo nadstropje. Pri kosilu so se starši čudili, da je deček danes tako kočljiv. Juhe sploh ni pokusil.

„Kaj pa ti je?“ je vprašal oča Matevž.

„Kolikortudi je fant velik in močan za svoja leta, se vendar pričo gosta kar ne more otresti svoje prirojene ponižnosti in zmernosti,“ ga je zagovarjala mati. „To ima po meni. Tudi jaz sem jedla v teh letih tako malo kakor pobožen puščavnik!“

Njen mož je hudo zakašljaj. Sicer svoje ljube žene ni poznal še deklice, vendar pa se mu je zdela primera s puščavnikom jako pretirana. Navzlic temu ni rekel ničesar.

„Peter je bolj duševne sorte,“ je hvalila Balantovka svojega sina.

„Kaj pa boš, kadar boš velik?“ ga je vprašal suhljati kum, ki je z velikim tekom použil dva krožnika juhe.

Nečak je premišljal. V prvi mladosti si je želel biti trgovec, ki ima polno prodajalnico bonbonov, rozinov, mandelov, fig in rožičev. Potem je hotel biti učitelj, ker se mu je zdelo strašno imenitno, deliti dvojke in trojke ter zapirati razuzdane učence. Naposled pa je zavrgel vse te krasne načrte in zdaj ni vedel, kaj bi rekel.

„No, povej, kaj boš?“ ga je opominjal ata.

„Reci: škof!“ je prišepetala mati sinu.

Peter pa je svetlo pogledal in se odrezal modro: „Že vem, že vem, kaj bom! — Dimnikar!“

„Ojej!“ je vzdihnila iznenadena Balantovka.

„Čenča!“ je godrnjal oče in pogledal dečka neprijazno.

„Zakaj pa dimnikar?“ je hotel vedeti boter Andrej, ki se mu je zdelo jako čudno, da smatra njegov birmanec ravno ta poklic za cilj svoje častihlepnosti.

„Zato, ker se ga boje vsi otroci!“ je odgovoril Peter.

„Oh, kaj si vse izmisli ta otrok!“ se je smejala mati.

„Ali ti ugaja ura?“ je vprašal zopet kumek Andrej.

„Mhm. Samo popraviti jo bo treba.“

„I, zakaj pa?“ se je iznova čudil stric.

„Zato, ker gre dva dni prepočasi,“ je moško odvrnil nečak.

Vsi so se smejali, birmanec pa jih je gledal prav debelo.

„Vidite, kako je dovtipen, haha, kajne?“ se je radovala ljubeča mati. „Oh, ta otrok!“

„Popoldne pojdeva na vrtljak!“ je obetal kum birmancu in Peter je v duhu že videl mične ladvice s pisanimi zastavicami, krasno osedlane konjičke, leve, slone, velblode in žirafe.

Odslej je govoril kum Andrej le malo, jedel je pa, kakor bi bil stavil visoko vsoto, da uniči sam največ kosila. Kolikortudi je veselilo in častilo mesarico Tono, da izkazuje novomeški svak njeni kuharski umetnosti toliko navdušenega priznanja, se je vendar čudila, da more drobni možek použiti več kakor gladen mlatič. Nikakor ni bila pričakovala kaj takega, ampak je celo upala, da ostane od kosila še kaj za večerjo.

„Bog mu blagoslovi!“ si je mislila Tona. „Rad bi imel kaj za podarjeno uro. Polagoma že poneha, če je le božji!“

Stric Andrej pa je kazal vedno enako resno zanimanje za vsako jed. Hladnokrvno si je jemal največje kose, manjše pa je puščal iz dostojne vljudnosti na skledah. Jedel je takorekoč v svojo neprisiljeno, prijetno zabavo.

„Za tisto uro bo kmalu preveč,“ je umovala mesarica sama zase. „Še slabo mu bo!“

Birmanec pa se ni dotaknil skoraj nobene jedila. Njegov blede obraz in čudno vedenje je obudilo očetu sum, da je njegov sinko doživel nekaj nenavadnega. Debelemu mesarju se je jelo gubati ozko, nizko čelo in preteče so gledale njegove male, rjave oči.

„Kaj, ocvrtih piščancev tudi ne maraš, ti kajon?“ se je hudoval nad kočljivcem. „Kaj naj ti pa speko, ti dimnikar? Fazana? Kavko?“

„I, kaj bi ga silili,“ ga je zavrnila mati. „Če neče, pa neče.“

„Tako, tako, tako!“ je godrnjal ozlovoljeni oča Balant. „Ko sem prišel jaz od birme, sem se tako najedel, da sem komaj hodil.“

Peter je povetil oči in bezal z vilicami po krožniku. Tedaj je prihitela stara kuharica Mica.

„Oh, oh, gospa!“ je javkala. „Nobenih piškotov, nobene torte ni več v shrambi!“

„Za božjo voljo!“ je vzkliknila osupla mesarica. „Ni mogoče!“

„Tako, tako, tako!“ je mrmral oče in pisano pogledoval sina. Peter se ob teh pogledih ni čutil posebno srečnega.

Mati je hitela z Mico na lice mesta in se vrnila takoj zopet ter vprašala žalostno: „Kdo nas je neki okradel?“

„Maček!“ se je oglasil Peter, ker je mislil, da mora zdaj blekniti kaj pametnega.

„Aha, maček!“ se je jezno nasmešnil oče. „Mislim, da tisti maček sedi pri naši mizi! Povej, Peter —“

„I, kako pa more snesti otrok za dva goldinarja slaščic!“ je zagovarjala mati svojega preljubega sinka.

Kum Andrej ni zinil nobene, da ne bi motil domače zabave. Peter je sramežljivo gledal na svoje čevlje.

„Peter, povej po pravici, ali si bil ti tisti maček?“ je vprašal razjarjeni oče iznova in glasneje.

„Saj ne bom nikoli več!“ se je jokal Peter in si brisal solzne oči z rokavom. „Prosim lepo, odpustite mi!“

„Tako, tako, tako!“ je ropotal mesar Matvez. „Kaj nam pomaga, da se zdaj cmeriš! Da bi te! Kakšen bo rokav! Danes te ne bom šeškal, ker je praznik, ampak jutri, v delavnik, ko se ne sliši tako daleč. Zdaj se pa izgubi, da te ne bom videl! Marš!“

Sramotno razkrinkani grešnik se je splazil iz obednice na hodnik. Ondi je nekaj časa skesan in ponižan premišljal svojo nevrednost. Potlej pa je šel doli na dvorišče.

Za oglom ga je že čakal Nace. Bil je jako dobre volje.

„Ali se greva razbojnike in žandarje?“ je vabil Petra prijazno.

„Sama? Kaj še!“ je Peter čemerno odklanjal vljudno vabilo.

„No, pa mance?“

„Tudi ne.“

„Ali se greva klinec biti?“ je predlagal Nace.

„Novo obleko imam,“ se je obotavljal Peter.

„Saj se ti ne bo treba valjati po tleh. Ali hočeš dolgčas prodajati na binkoštni praznik? Ne bodi no pust!“

„Ko pa nimava ne loparjev ne klinčka!“ je ugovarjal Peter.

Nace je odhitel in v kratkem prinesel dva loparja in klinec, ošpičen na obeh koncih. Nare-

dil je muho in ris ter položil vanj opeko, dočim ga je Peter leno gledal.

„Pa začni kar ti!“ je velel živahni Nace.

Jela sta se igrati. Izprva je šlo dobro. Toda nesreča ne počiva. Peter je vrgel klinec kvišku in udaril z loparjem na vso moč po „grilčku“, da bi ga zapodil prav daleč in da bi ga nasprotnik ne bi mogel zagnati v ris. Visoko je vzletel klinec, žalibog pa ni padel na dvorišče, ampak zlodej ga je nesel vse kam drugam. Zabrnela je šipa v prvem nadstropju in zdrobljeno steklo je padlo na tla.

Nesrečni klinec je zadel gospoda Andreja ravno na plešo in zdrknil od tam v njegovo črno kavo. Prestrašeni kum je mislil početkoma, da ga je zadela strela z jasnega neba. Vendar je na svoje veliko veselje uvidel prav kmalu, da še živi.

„Skrij se!“ je svetoval Nace poparjenemu Petru. „Tam-le je prazen sod. Hitro! Gori že vpijejo!“

Ob zidu pod lijakom je stal velik sod. Naglo, naglo je kobacal Peter vanj. Ob tem je pretrgal verižico, ura mu je padla iz žepa in on je po nesreči stopil nanjo in jo popravil kaj slabo. Potrti revi se je razdrobilo steklo in počilo ji je srce. Sočutni Peter je milo zaječal v sodu, shranil žalostne ostanke birmanskega darila v telovnikovem žepu, si zapel suknjo in ponižno počenil na tla svojega skromnega stanovanja.

Nace je imel koristno navado, da je v nevarnosti izginil kakor kafra. Urnih peta se je odtegnil mučnemu izpraševanju. Iz okna pa sta pogledala razburjena obraza očeta Matevža in matere Tone.

„Peter, kje si?“ je klical ata, ki je takoj slutil, da je sinko naonegavil zopet nekaj nepotrebnega.

Peter pa je tiho čepel v sodu pod lijakom. Sklenil je, da počaka v svojem skrivališču tako dolgo, dokler očetu ne uplahne prva jeza.

Ko ni bilo nobenega odgovora, je šel mesar sam doli gledat. Strahoma ga je slišal Peter ropotati po lesenih stopnicah. Vtem pa je prišla kuharica Mica na hodnik, pela veselo pesmico in izlila široko skledo pomij v lijak. Nova nesreča je čakala Petra. Lijak je bil zamašen in večji del umazane vode je pljusnil v sod.

Mahoma je čutil Peter, da je ves moker. Ker se je bal nove plohe, je urno lezel iz soda. Tedaj pa so se mu zapele hlače na hinavsko skrit žebelj in zazeval je dolg razpor od kolena do pasu. Peter je vzdihnil; gomezelo mu je po vseh udih — pred njim je stal razkačeni oča!

„Kakšen si! Le poglej se! Suknja vsa umazana, hlače raztrgane, čevlji premočeni! Nova obleka, pa precej prvi dan taka! Le čakaj, ti butec nemarni! Kaj si iskal v sodu? Mulec! Ali si obseden? Alo, gori!“

Ata Matevž bi bil najrajši takoj natepežkal žalostnega hudodelnika, pa se je premagal, ker je bil fant preumazan. To je še bolj netilo njegovo jezo.

„I, kaj pa je spet, križ božji!“ je kričala preplašena mati, ko je zagledala svojega nesrečnega ljubljence na hodniku. „Ubogi revež, kam si pa padel, da si tak? Vidiš, saj sem rekla, saj sem vedela... oh! Zakaj se nisi preoblekel po birmi!“

Poklicala je kuharico Mico na pomoč in obe sta ga jeli čediti in brisati.

Pristopil je tudi kum Andrej in nagovoril objokanega birmanca: „Peter, Peter! Vso modrost našega življenja obsega zlati nauk, ki pravi: Ravnajmo vedno tako, da nam bo spomin na naša dejanja prijeten! Zakaj spomin na eno samo slabo minuto nas utegne mučiti leta in leta. Vidiš, ako bi me bil ubil s klincem, bi se kesal noč in dan. Kaj naj si mislijo ljudje o takem birmancu? Peter, Peter! Zapomni si besede svojega birmanskega botra in poboljšaj se!“

Oča Matevž je govoril zopet drugače, rekoč: „Tako, tako, tako! Raztrgal je verižico in — pogledajte — pokončal je tudi lepo novo uro! Človeka mora biti sram take garjave ovce! Celo ob praznikih nagaja falot svojim staršem in lazi po umazanih sodih. Saj si bil vendar že pri birmi, pa si tako neumen in prismojen! Kako si raztrgan! Železne hlače bi ti morali kupiti, železne!“

Ihteči Peter je proseče pogledal mater.

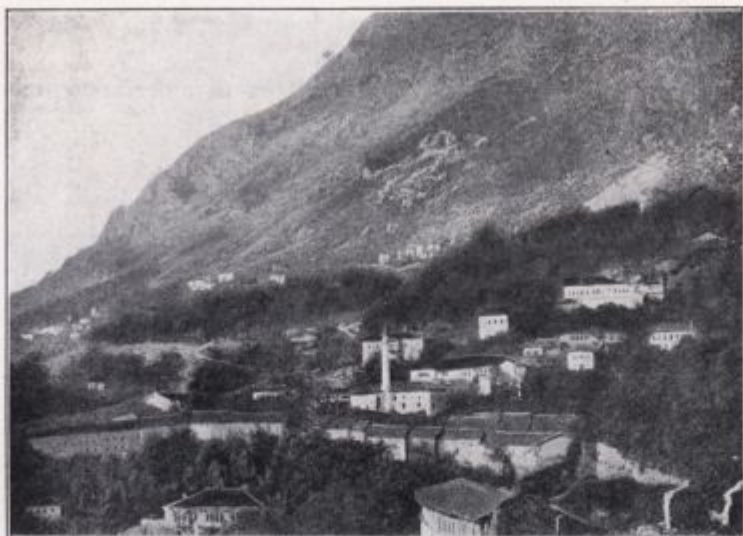
„I, kar je, to je!“ je branila žlahtnega trpina. „Obleko damo oprati pa zašiti, pa bo! Peter, pojdi z mano! Dam ti drugo obleko.“

Toda očetu se je zdela mera Petrovih pregreh polna. Ko se je dečko vrnil preoblečen in preobut, so ravno zapeli šentpetrski zvonovi.

„Zdaj se ne bo slišalo toliko,“ si je mislil oče in rekel Petru: „Zdaj pojdeva na vrtljak!“

Tiral ga je v zadnjo sobo, odmenjeno za domače eksekucije. Peter je jel po obče priljubljeni tehniki vseh mladih grešnikov tuliti že vnaprej, da bi zbudil usmiljenje v atovem srcu. Oča pa je ostal trd in neizprosni, akotudi je obetal obsojeni zlikovec, da „ne bo nikdar več“ in da bo odslej najpridnejši fant vse Ljubljane.

Oča Matevž je zaprl okna in si izbral palico, vzraslo na vročem Španskem, Muza si je zakrila obraz, Peter pa si je želel prav iskreno, da bi bil vsaj pet minut — v železnih hlačah!

ALBANIJA: KROJA.

IVAN LAH:

BAJKA MAJA...

Pozabil sem že, kako ji je bilo ime; stara je bila šele šestnajst let; bila je hčerka logarjeva. Tudi njegovo ime mi je prišlo iz spomina; bil je mlad moravski študent, kmetski sin.

Nekoč na počitnicah sta se seznanila; ugaljala sta drug drugemu in sta se zaljubila; študent je po stari navadi začel delati pesmi, logarjeva hčerka pa je posedala po gozdih, poslušala je šumenje vrhov in je sanjala... Kaj vse ne sanja taka nežna šestnajstletna dušica, ki živi daleč od kipečega velikomestnega življenja! Ponudila se je prilika, da sta bila skupaj; sedela sta ob studencu sredi gozda, ali pa sta se izprehajala po njivah in tratah okoli logarjevega doma. Ona je bila vkljub svoji mladosti zelo razumna deklica; ljubila je knjige in pesmi, sanjala je rada sama in se je veselila krasote sveta; ni ljubila družbe — bila je nepokvarjeno, pristno prirodno dete. On je bil nadarjen mladenič, zanimal se je za javne stvari in je iskal odgovora na težka vprašanja, ki so bila na dnevnem redu v politiki, v literaturi, v kulturi. Bil je nezadovoljen z razmerami, hotel je, da bi se izpremenil svet, da bi prišlo lepo, veliko življenje. Spočetka sta bila oba v ljubezni nezaupljiva; vabila ju je sicer bajka maja, ki se je oglašala povsod v prirodi, toda solnce mora prej zmagati nad dremajočo zemljo, predno se mu razcvete;

tako je zmagovala ljubezen nad mladimi srci, zmagovala je, kakor solnce nad zemljo, zelenela je, kakor pomladanski gozdi, cvetela je, kakor pisane livade, šumela je, kakor veter v lesu, divjala kakor pomladanski vihar...

Nekoč je prišla zmaga, poljubila sta se in sta si povedala, kako se ljubita. Kmalu na to pa je on odšel v Prago, tam je popival z literati, živel bohemsko življenje, zabaval se je z natakarcami — in je skoraj pozabil na bajko maja. Deklica, ki je o njem sanjala tam v moravskih gozdih, je postala nezaupljiva in je skoraj pozabila nanj. Nekoč je študenta zjutraj po kroku obiskala vest. Našla ga je seveda še v postelji in študent je začel z njo pogovor o samem sebi. Spoznal je, da je zavozil daleč na tuja pota, kamor niso segali odmevi one lepe bajke iz moravskih lesov. Sklenil je, da se poboljša. Težko je šlo, pa vendar... Pospravil je svoje stvari in se je vrnil na Moravo. Dolgove je menda pustil tam, kjer so bili. Tako je prišel zopet k logarju — toda deklica je bila užaljena. Nič ni hotela slišati o ljubezni. Ubožica je bila skoraj zbolela, toliko je trpela zaradi njega; tudi na samostan je mislila. Na zimo je bil v bližnjem mestu ples. Sešla se je tam vsa mala gospoda. Tudi logarjeva hčerka je bila tam s teto in tudi študent. Njej ni ugajal ples; vse se ji je zdelo nenaravno, narejeno, prisiljeno...

Študent jo je primerjal z drugimi in bila mu je še bolj všeč. Sklenil je, da popravi, kar je zagrešil v izgubljenih dneh: premaga svet, razmere, pusti težka, nerazrešljiva vprašanja in si ustvari življenje, v katerem bo večno odmevala večno sladka bajka maja... Tako se je menda tudi zgodilo; kajti tako prazno bi bilo, ako bi odzvenela bajka in bi se ne vrnila nikdar več...

Povest, ki sem vam jo pripovedoval, je napisal Viljem Mrštik. Imenuje se „Pohadka maje“ in obsega menda okoli 400 strani.

Pisatelj te povesti, torej Viljem Mrštik je pretekli mesec umrl. Rekel bi: ne umrl — prerezal si je sam žile... Končno je vseeno — vendar da povemo vse po pravici, povemo, kakor je bilo. Odšel je torej svojevoljno s sveta. Pravijo, da je to zelo lahka smrt, ako človek sede v kopel in si prereže žile — a meni se zdi, da je bila smrt Viljema Mrštika le boleti poln konec trpljenja polnega življenja. Zakaj? No, ker je vzel stvar preresno.

Ko sem prišel v Prago, sem zašel na stanovanje starejšega tovariša. Čital je češke knjige, med njimi je bila tudi „Pohadka maje“...

„Veš,“ je rekel, „Čehi imajo tudi lepe stvari. Na pr. ta „Pohadka maje“ je nekaj krasnega, popisuje moravske gozde, mlado ljubezen dveh ljudi, potem pa velikomestno življenje, praška kota, pivovar „u Primašu“ itd. In to ti vsak človek pozna. Ako pojdeš na ples, bo plesalka o tem govorila s teboj. Zato moraš čitati.“

Vzel sem knjigo s seboj in sem jo prečital. Zvečer smo šli in smo pili „u Primašu“. Velik pivovar s podzemeljskimi prostori. V zatohlih, zakajenih sobah sede pivci; meščani, delavci, študentje, vojaki. Več sob se vrsti, druga za drugo, v njih miza pri mizi. Tam na koncu nekje igra godba; v oblakih dima lahko iz kota opazuješ to življenje: tam par meščanov politizira; pridruži se tretji, četrti — kmalu so zastopane vse stranke — no, in sedaj — uboga politika! Tam pri mizi sedi vojak s svojo ljubico; kaj njemu do politike! Zvesto drži svoje dekle čez pas in ji šepeta ljubezni polne besede. Tam nekje pojo študentje. V kotu sede slabo oblečeni ljudje, moški in ženske: ljudje z ulice in iz zakotij... V teh prostorih sem se spomnil onega moravskega študenta. Tako je prišel oni študent v mesto in je zašel med te ljudi. Kje je ostala bajka ljubezni! Ta atmosfera je polna vprašanj. Politika, umetnost, socializem, kultura! Premiš-

ljaš lahko ves večer in piješ vrček za vrčkom, saj je pivo po ceni. Težja in težja postajejo vprašanja, nazadnje mahneš z roko, zapoješ pesem — ali pa objameš natakario, če ti pride blizu. Tako je prišel v Prago tudi Viljem Mrštik kot moravski študent. To je bilo v osemdesetih letih. Mlad idealist, literat, oboževalec ruskega romana. Mislil je, da bi morala tudi češka literatura imeti svojega Turgenjeva, Gončarova, Tolstega, Dostojevskega. Pustil je študije in je začel pisati. „Pohadka maje“ je uspela, prinesla mu je ime.

Toda to je bilo še vse premlado, više je hotel. „Santa Lucia“... Tudi nekaj! Začel je pisati esêje, kritike, članke. Proti onim, ki so podirali staro Prago, je napisal „Bestia triumphans“... Ampak roman, češki roman! Začel je prevajati „Vojno in mir“... A najbolj ga je vabil Dostojevski, temu dokaz so „Bratje Zumri“, ki spominjajo na „Brate Karamazove“...

Toda realističen roman ustvariti, kakor ga ima ruska literatura!... Ali smo premajhni mi, ali naš svet? V tem je bila tragika Mrštikovega življenja. Res je uspel z „Maryto“ na odru, a tudi to ga ni moglo zadovoljiti. Čutil je dobro dva velika svetova: francoski in ruski svet. Zdelo se mu je potrebno, ustvariti svet onima enak. Saj je tudi preko češke zemlje šel boj idej in vprašanja sodobne kulture so odmevala v češki družbi. In vendar ni šlo — zato se je čutil utrujenega in premaganega... Zatekel se je v samoto, k svojemu bratu, v tiho moravsko selo, Divany... Tam je še od daleč odmevala bajka maja. Tam je bilo vse, kar je bilo; oni veliki svet pa je bil kakor mogočna zgradba, ki se ji enaka ni dala postaviti na malih tleh. Zato je stavitelj pustil svoje delo in je odšel v mir.

Predlanskim se je ustrelil slikar Slaviček. Slikal je lepe pokrajine. Nazadnje ni slikala roka, kakor je sanjalo srce. Zato se je ustrelil. — Lansko leto je skočil v morje slikar Knüpfer. Slikal je morje, valove, obrežja. Zdelo se mu je, da ni še naslikal morja lepega in mogočnega, kakor je. Zato je nemir napolnil njegovo dušo. Šel je na Reko, vkrcal se je na ladjo, vozil se je v Jakin in na poti je izginil v morju... Tako je šel tudi Mrštik, premagan in utrujen od velikih sanj.

Neizpolnjeno je ostalo veliko hrepenenje, ki je vstalo v bajki maja. A bajka sama je ostala lepa in bo šepetala naprej preko moravskih polj in lesov.

ALBANIJA: SKADERSKO PREDMESTJE BAČALEK.

FRAN MILČINSKI:

SANJE.

V časi se nisem brigal za sanje. Zbudil sem se, za hip se jih morebiti spomnil, pa jih takoj zopet pozabil. Kaj mi bodo: še za šaljiv dobitek niso, sem si mislil.

Zdaj sem pa oženjen. Človek zjutraj vstane, treba, da je prijazen z ženo in kaj govori — vseeno kaj, da le beseda teče — pa govori o sanjah.

Žena mi je rekla:

„Ti, čuj, glej naše literate: polovica vsake knjige — nič ko sanje! Lep denar si služijo s sanjami; veš, da ne pišejo zastonj! Ti, ki se ti toliko sanja, bi tudi lahko kaj napisal; ne bi ti škodovala kaka kronica postrani. Nove suknje si močno potreben — sram me je že s tabo...“

„Suknja je še dobra,“ sem odgovoril, „saj ima še oba rokava. Ali galoš mi je treba, galoše so skozi. — Ni napačna tvoja misel.“

Tako se je zgodilo, da sem si pričel zapisovati sanje.

In zdaj jih postavljam naprodaj.

Za pristnost in točnost se jamči tri leta!

Cena po dogovoru!

Prekupcem popust!

* * *

Prve sanje. Sanjalo se mi je o škorpionu. Ta škorpion je bil sila čudnega rodu: podoben je bil zobni krtačici, na hrbtu je imel vdelane tri rdeče drage kamene in skakal je po tleh, takorekoč po listju, kakor nervozna kobilica. Strah me ga je bilo — ne? če me piči, beštija, — pa tudi gnusil se mi je, kajti smelo trdim, da škorpionov nisem nikdar ljubil. Pa se mi je sanjalo, da sem se vendar ojunčil in se spravil, ga lovit. Za orožje sta mi služili dve veliki krtači. Previdno sem se plazil za njim, sreča mi je bila naklonjena, lop! sem ga pritisnil ob tla in stlačil, da je izdihnil svojo strupeno paro. Tačas pa zapazim, da ima ubita zver za rep privezano štirioglato škatlenco. Hola! Odprem jo: kaj je bilo v njej? Lekarniška zdravila zoper strup! — Ti prikazen ti! To mi ni bilo le malo po volji in rekel sem si v sanjah:

„Glej, v kaki smeri se po neskončni do-
broti in modrosti nebes razvija živalstvo v pri-
log človeštvu!“

Tako se mi je sanjalo.

In zdaj vprašam: Ali niso čudne te sanje? Smelo trdim, izmisliti si jih človek ne bi mogel, pa če bi ves dan pero grizel. V istini zanimive! Dam jih prav poceni. Sprejemem zanje v zameno tudi par dobro ohranjenih galoš.

Druge sanje. Včasih se po kosilu zlek-
nem in vzamem knjigo v roko, da laže zadrem-
ljem. Smelo trdim: to so najlepši trenotki mo-
jega življenja! — Čitam, čitam, pa me premaga
zaspanec; zatisnem vek, pa meže kar naprej
čitam. Ali kar čitam v sanjah, je vse lepše in
zanimivejše, kakor je v knjigi. Ni, da bi govo-
voril: sami Sherlock-Holmesi se mi sanjajo. Fino!

Zadnjič sem tako čital in zadremal in v
sanjah nadaljeval berilo in ko pridem do konca
strani — ali mi roka ne obrne kar sama od
sebe lista?! Na častno besedo, da je res! In pri
tem se zbudim. Pa koj zopet zaspim in se mi
sanja, da odhajam z doma s klobukom na glavi
in z dežnikom v roki pa se spomnim, da se ni-
sem poslovil od žene: žalostna bo! In glej, v
sanjah sem modroval: „Kaj bo žalostna, saj še
ležiš na divanu in se ji lahko vsak hip opravi-
čiš z dobro besedo, zakaj si kar tako odšel brez
slovesa!“

Ali ni čudno: človeku se sanja, da
sanja! Meni se to zdi strahovito zanimivo. Kakor
da ima človek dve duši, takorekoč drugo v drugi,
in ena se je zbudila, toda ne v istini, zbudila se
je le v sanjah druge, spita pa obe! — Človek ni
učenk, ali vendar smelo lahko trdim, da so te
sanje velepomemben prispevek k dušeslovju!
Beseda gre zdaj učenjakom. Slovenski dušeslovci,
pozor! Redka prilika! Svoji k svojim! Cena
meščanska!

Tretje sanje. Sanjalo se mi je, da sva
z ženo napravila izlet na goro: podobna je bila
Golici in ne vem, zakaj ji je bilo ime Črni Vrh.
Ko sva se vračala in dospela zopet v dolino,
preudarim tako in tako, da imava do doma še
debeli dve uri in da bo toliko hoje nemara pre-
sedalo ženi. Zasmilila se mi je. Kaj storiti! Pa
mi pride sijajna misel: Saj hodi le v sanjah;
ako žena težko hodi, jo zbudim, pa bo hoje
konec. In res — ravno po gozdni poti sva jo
sekala — pa jo primem prijazno okoli glave in
ji zatrobim v uho:

„Micka, če težko hodiš, saj ti ni treba —
se pa zbudil!“

V drugi roki sem držal dežnik, brez de-
znika ne grem nikamor, tudi v sanjah ne. Dramil
sem torej ženo in se mi je sanjalo, da sem
se zbudil še sam in sem se znašel namesto na
gozdni poti pod Črnim Vrhom doma v postelji,
in kar sem objemal, ni bila glava moje žene,
ampak takorekoč blazina. — Toda glej čudo:
dežnik sem pa le še držal v roki! V postelji, pa
dežnik v roki!

Dvignil se mi je dvom, ali sem zbu-
jen ali še sanjam. Rekel sem sam pri sebi — čudno je,
kako je nekateri človek premeten celo v sanjah
— rekel sem torej: „Če si se resnično zbudil,
bi ti pravzaprav moral ta-le dežnik izginiti iz
rok.“ Gojil sem pa hkratu vendarle vročo željo,
da mi dežnik ostane, čeprav se zbudim. To se
mi ni zdelo nemogoče. Smele, nove misli so se
mi križale po možganih in že sem v snu koval
naklepe, kako bi se dali taki in enaki koristni
predmeti iz sanj reševati v neznosno draginjo
praktičnega življenja. Kak velikanski preobrat bi
to bil v narodnem gospodarstvu! Konec socialni
bedi! Le fiksirati bo treba sanje na kak način —
kaj vem, kako! Morebiti tako, kakor fotograf
fiksira slike. — Vse to sem preudarjal v sanjah
— samemu se čudim, da sem bil tako pretkan.

V teh preudarkih se mi je pa že pričel
krčiti dežnik v roki. Polagoma in vidno je ginil
in — ostala je le še iztegnjena prazna roka. Na!
Spričo tega jasnega dokaza sem bil seveda do-
cela prepričan, da sem zbu-
jen. Pa se mi je takoj
dalje sanjalo, kako je naju, mene in ženo, na
gozdni poti došel voz in sva se peljala do-
mov; bil sem v galošah in sram me je bilo pred
voznikom, da so raztrgani.

Torej prosim: sanjal sem, da se mi sanja,
da sanjam! Neverjetno! Toda resnično! Ali imam
tri duše? Jaz nič ne rečem! Nemogoče ni nič
pod božjim nebom, zakaj moderna tehnika in
veda in sploh kultura stoji, smelo trdim, na iz-
rednem vrhuncu.

Četrte sanje. Pogosto se mi sanjajo
dovtipi. Imenitni! In strahovito muko mi vsaki-
krat že v sanjah napravlja skrb, da bi jih do
jutra ne pozabil. Svet bo zijal, si pravim, ko jih
sliši. Pride jutro, hvala Bogu: spominjam se
dovtipa. Ali kaj, ko je imenitni dovtip iz sanj
pri belem dnevu tako mršav in reven, da bi mu
krajcar podaril, če bi ga srečal na cesti! Nemara
pa prav v tem nasprotju tiči posebna dragoce-
nost te vrste sanj! Kdo ve!

Sanjal se mi je n. pr. dovtip, tako je bil
izboren, da se mu je celo gospod Hacin smejal,
ravnatelj prvega narodnega zavoda za pogrebe

na obroke, kar nanosnik mu je odletel z nosa — namreč v sanjah. Zjutraj pa...

* * *

Žena pravi, naj ustavim pero in neham pisati. Kako? — Zakaj?

Smelo trdim, da jih imam še celo skladnico, dobro asortirano, na razpolago, sanj vsake vrste, po vsaki ceni, za vsak okus.

„Zato,“ pravi žena, „ker tvoje sanje niso piškavega oreha vredne. Čudne so pač, bedaste pa tudi. Nimajo ne glave, ne nog. Kdo jih bo kupil! Te sanje ti ne prineso galoš! — Kakega imam moža! Ali nič ne bereš? Vzemí, te prosim, le „Trudne rože“ v roke, v vsakem poglavju so sanje, beri jih: po tri, štiri strani so dolge, imajo svoj lepi začetek in pameten konec, smisel in jedro in sploh literarno vrednost. Tvoje sanje pa...“

„Moje sanje, moje sanje — kakršne so, takšne so! Sanj si ne morem naročiti, kakor se naročajo kislá jetrca v gostilni.“

„Zakaj pa imajo drugi lepe in pametne sanje, sanje vredne časti in denarja, kaj? Cankar in Meško in vsi!“

„Kaj vem, zakaj! Jaz nisem kriv!“

„Mar sem jaz kriva?“

„Mogoče! Sanje, pravijo, da prihajajo iz želodca. Bog ve, kake imenitne dobrote večerjajo Cankar in Meško in vsi, potem se jim lahko kaj boljšega sanja. Če bi jih pa pitali z močnikom, kakor ti mene, pa tudi ne bi sanjali cekinov. Vidiš, tako je!“

„O ti grdoba,“ je vzkliknila žena. „Enkrat samkrat je bil močnik, kar sva poročena...“

Bežal sem in ne vem, kaj je še povedala.

Na cesti sem srečal Zorana, tistega, ki je spisal „Trudne rože“.

„Servus!“ sem rekel. „Ali imaš kaj časa?“

„Servus!“ je odgovoril. „Ali imaš kaj denarja? Čas je denar, jaz imam čas, ti imaš denar, idiva na liter vina, plačava vsak pol: jaz dam čas, ti denar!“

Tako se je zgodilo in pri tej priliki sem ga natančno izpovedal, kako in kaj je z literarnimi sanjami.

„Beži no, pastirček betlehemski!“ je rekel Zoran. „Še v sanjah se mi ne sanja, da bi take sanje sanjal, kakršne pišem. Sanje pišem take, da se prilegajo povesti in da mi naredé poglavje ravno prav dolgo. Saj založnik moj se jezi; pravi, da moji romani niso romani, ampak sanjske bukve in da mi sanj ne bo več honoriral — ta guncvet! Naj le poizkusi! Imam že toliko predujma, da mora vesel biti, če sploh kaj dobi izpod mojih parkljev. Tako je! — Veš, z resničnimi sanjami ni nič. Edine sanje, ki so bile kaj vredne, sem imel lansko leto: Sanjalo se mi je, da sem na sv. Jožefa praznik, ki je moj rojstni dan, stal pred glavno pošto in sem videl tri dimnikarje, ki so se sredi ceste pretepali med sabo.“

„No — in?“

„Stavil sem in zadel ambo: 4 K 70 h. Vse druge sanje pa so bile od muh.“

KMETAMARIJA:

POTEZE...

Ni bilo še dolgo,
ko delo je solnce:
„Odkrij se, odpri
in dušo zarij si
v žarko to solnce!“
Tiho so pevale
v jutro odmevale
strune vesele —
Bile so majskih dni,
strune vseh onih dni:
o solncu so pele...

Pa došle meglé so
pobrale vse žarke;
podale roke so
in padale v jarke,
v jarke globoke,
kot morje široke...

Tak lepo zeleno
in v mreno svílono
objeto je morje —
Stotisoč daljav
v meglo je zavitih;
stotisoč želja,
kot morje — je kritih —

V daljavi hrumeli
pa burni so mraki,
na nebu drhteli
vsi bolni so žarki —

Vrbe zamrte,
v žalost zastrte,
ob vodah stojijo,
v burji drhtijo...
Vse so zakrknjene
v tihi bolesi:
prezgodaj so obrnjene
od solnčne prelesti —

V sivih meglah,
v dolgih vrstah
hodile so misli...

Dalje v nočni mrak
tira se črni vlak.
V vodi pa prav do tal
klanja se žar svetla...

TOMAŽ GREGORIN.

(Konec).

III.

Oče Gregorin je odložil žlico in pogledal Tomaža, ki se je komaj dotaknil jedi.

„Kaj pa popoldne?“

Tomaž je pobobnal s prsti po mizi, ne da bi se ozrl na očeta, in je skomizgnil z ramami.

„Po mrvo bi bilo treba, zdaj je že dva dni v kupih, lahko se vreme izpremeni in potem bomo imeli sam gnoj, kakor lani. Tudi jaz pridem na travnik!“

Tomaž je povzdignil obrvi, za hip je obstal njegov pogled na Ivanu, ki je sedel ob drugem koncu mize in je malomarno prikimal.

„Pa pojdem, no.“

„Tvoja korist,“ je še dostavil oče — „ti si gospodar, ti glej!“

Tomaž je segel po klobuku in počasi odšel iz izbe, med vrati pa se je obrnil nazaj proti Lizi in dejal z mrkim glasom:

„Pa glej, da prideš tudi ti, hišo bo že čuval kdo drug!“

Oča Gregorin ga je pogledal nevoljno in ko je odšel počasi po veži na dvorišče, se je obrnil proti Ivanu in zmajal z glavo.

„Čuden človek je postal! Nič več ne pozna prijazne besede, kakor da smo mu mi krivi, če mu ne gre vse po volji. Seveda, ajda je letos slaba, komaj ped od tal, pa kaj bi potem stresal jezo nad nami, ki mu nismo ne sejali in ne bomo želi, dežja pa mu človek ne more stresti kar iz rokava. Kdo bi si mislil, da zna biti tako robat.“

Ivan je zamahnil z roko in je stopil po hiši gor in dol. Liza pa je molče pobrala skleda in žlice ter odšla v vežo.

„Ali ostaneš ti doma?“ je zopet povzel oče in grabil skupaj drobtine, ki so ostale na mizi.

„Najbrže, kam pa hočem,“ mu je odvrnil Ivan in obstal sredi sobe.

Oče se je ozrl skozi okno in nekoliko pomolčal.

„Pa bi stopil kaj k župniku ali učitelju, da bi ti bil krajši čas. Skoro teden dni boš že doma,

pa te je tako malo na izpregled, da me je že marsikdo vprašal, če si bolan ali kaj, da ne prideš nič med ljudi. Stopi malo po vasi in povej jim, kako se živi po tako velikih mestih, kakor je Dunaj, pa ti bo kmalu minil dan.“ Nato je pokajljal in se zagledal v tla. „Seveda, prej sem menil, da bo vse drugače, in težko sem čakal, da prideš, sedaj pa se mi zdi, kakor da se je priselila v hišo neka mora: Tomaž gleda črno in ne privošči človeku lepe besede, Liza molči in še ti si videti nekako tih in sam vase zamišljen, kakor da ti doma ne ugaja. Seveda tako ni kakor v mestu, pa saj pravim, ko bi šel med ljudi in se malo porazgovoril, pa bi se že privadil. Včasih si bil ves drugačen.“

„Pa kaj hočem,“ mu je odvrnil Ivan in se prisiljeno nasmehnil. „Zadovoljen sem, prav nič se ne dolgočasim, kar pa se Tomaža tiče, ne morem nič zato, če se me ogiblje —“

„Kako praviš?“ ga je prekinil oče in ga pogledal debelo — „Da se te ogiblje? Beži, beži, to ni res, samo zdi se ti. Svoje muhe ima že od nekdaj, še kot otrok je bil trmast in ves neubogljiv in to mu je ostalo, kaj hočemo! Drugače pa ni napačen človek! Nagle jeze je, kakor marsikdo in svojo trmo ima; posebno zdaj zadnji čas ga je nekaj prijelo, da hodi in molči, kakor da mu je jezik primrznil, pa ga že mine! Mogoče bo že jutri ukal in pel, kaj se ve. Ali da bi se te ogibal, tega pa nikar ne misli! Čemu neki? Prav toliko pravice imaš pod to streho kakor on in če sem mu prepisal takoj, ko je bil polnoleten, je to moja dobrota. Ampak z Lizo, mislim, da sta si prišla nekaj navzkriž, ko hodita drug mimo drugega, kakor da se ne poznata. To bo tisto, kar ga jezi, pa kaj, naj bi bil pa takrat gledal, ko se je ženil. Saj so govorili po vsej vasi, da jo je mati prisilila, pa je hodil in lazil za njo, kakor da bi ne bilo nobene druge v fari. Jaz sem mu dejal: kakor si boš postlal, tako boš ležal; zase sem si jo izbral jaz, ti si jo

zase, hiša in posestvo je tvoje, Ivan itak ne bo ničesar potreboval. Tisto pa, kar je zapustila mati in kar zapustim svojega jaz, pa pripade tebi. In potem je storil čisto po svoji glavi —

Morda bi bil stari Gregorin govoril še dalje, da ni vstopila Liza in postavila pred Ivana skodelico črne kave.

„Kaj je že napregel?“ jo je povprašal oče.

Liza je prikimala in oča Gregorin je odšel počasi nevoljno kimaje z glavo, kakor da se sam s seboj natihem prereka.

„Kaj je gori v sobi že pospravljeno?“ jo je povprašal Ivan, ko je sedla Liza na drugi konec mize in pričela smukati krompir.

„Seveda! Kaj boš mar zopet pretičal ves dan doma? Včasih si hodil rad zunaj po polju —“

Pa umolknila je nenadoma, kakor da se je prestrašila lastnega glasu.

Ivan jo je pogledal z velikimi, mirnimi očmi in ko se je Liza ozrla vanje, se ji je zdelo, da spi v njih težko očitjanje...

„Včasih, da,“ ji je pritrdil. „Tudi ti si bila včasih vse bolj vesela, nego si sedaj, in Tomaž me ni gledal tako, kakor da nisem njegov rodni brat, sicer pa ne vem, kakšno krivdo nosim jaz, če ni zadovoljen in srečen.“

Lizi so se tresle roke, vsaka njegova beseda ji je padala na srce kakor udarec.

„Ti se norčuješ,“ je dejala naposled brez vsakega pravega pomisleka in vzroka.

„Norčujem?“ se je začudil Ivan in jo pogledal skoro osuplo. — „Ne vem, kaj misliš s tem.“

Liza je nekoliko pomislila, nato pa mu je pogledala naravnost v oči in odgovorila zelo mirno:

„Saj ti je vendar vseeno, ali te gleda Tomaž prijazno ali ne. Prišel si za par dni in potem zopet odideš in se vrneš Bog ve kdaj, morda nikoli več in na Borje in na te nevedne kmetijske ljudi boš pozabil za prvim brdom.“

„Skoro bi bilo bolje, če bi jih mogel pozabiti, a bojim se, da tako lahko ne pojde.“

„Štiri leta te ni bilo —“

„In še sedaj sem odlašal, kakor da sem videl in slutil tam v tujini te hladne obraze. Pogrešal me itak ni nikdo.“

Liza je povesila oči in čez ves njen obraz se je razlila lahna bledica.

„Gotovo sodiš po sebi,“ mu je odvrnila boječe, a ko je izgovorila, ji je bilo, kakor da se ji je odvalil od srca težak kamen.

„Če bi hodila moja pota in mislila moje misli, bi ne govorila tako. Morda ni bilo večera, da nisem mislil na to tiho vas in dasi nisem živel med vami, sem vas imel vedno pred očmi. Še danes čutim, da nisem rojen za tisto življenje, ki dere v tako burnem toku in kadarkoli sem mislil na ta tihi dom, sem se zavedal, da je tu zatonila zvezda moje sreče.“

ALBANIJA: SLUŽBA BOŽJA PRI MIRIDITU.

„Kaj nisi srečen?“ ga je prašala Liza sočutno in prenehala s smukanjem.

„Kdo drugi na mojem mestu bi morda bil, jaz pogrešam in iščem nečesa, a kaj je to, včasih sam ne vem...“

„Nekdaj si govoril drugače —“

„Morda! Ali takrat sem živel tudi drugačno življenje in ne tako praznega in pustega kakor sedaj.“

„Saj si morda nekoliko kriv tudi sam.“

Ivan jo je pogledal pozorno in Liza mu ni odmaknila pogleda.

„Vem, kaj misliš. Liza! Ali rečem ti: toliko vere je bilo v moji duši do tebe, da sem te prepustil bratu, kakor je zahteval —“

Lizi je padel nož iz rok in nenadoma je prebledela.

„Kaj si rekel?!“

„Da sem ravnal tako, kakor se spominjaš, samo vsled tega, ker sem bil trdno uverjen, da brat pri tebi ničesar ne doseže. Vendar sem te izkušal in potem sem doživel tisto veliko razočaranje.“

Liza je stisnila ustnice, nato pa je vstala in je stopila prav pred njega.

„Povej mi prav odkritosrčno — ali je to res? Jaz sem mislila do danes, da si se samo igral.“

Ivan je vstal in jo prijel za roko.

„Lizika, takrat nisem lagal —“

Glas se mu je tresel in ko je Liza pogledala v njegove velike, odkritosrčne oči, je vzdrljela in odhitela v sosedno sobo.

Ko je stopil Ivan za njo, je videl, kako stiska obraz v dlani, njene rame pa so se stresale kakor ob ihtenju...

Počasi ji je odvezl roki z obraza in ko ji je položil desnico okrog vratu, so ga pogledale njene oči vdano kakor ob tistem davnem poletnem večeru...

IV.

Tomaž je pijačeval že tri dni. Prišel je ponoči domov, da nikdo ni vedel kdaj, in zjutraj je sedel že na vse zgodaj v županovi krčmi. Vaščani so se spogledavali in so govorili čudne stvari, stari Gregorin pa je hodil žalosten po hiši gor in dol in sram ga je bilo pred sosedi.

Lepi dnevi so bili zunaj, kmetje so pospravljali pridelke s polja, da so se znojili od jutra do večera, Gregorinovih njiv pa se ni nikdo dotaknil.

„On je gospodar, on naj gleda,“ je dejal oča Gregorin, ko je prišel sosed in povedal, da

se kvarijo snopje na njivi. „Svoj kot imam, do smrti bom že živel, če pa je njemu ljubša be-raška palica nego polna kašča, pa naj nadaljuje, kakor je pričel!“

Tudi Ivan je prišel v hišo in gledal nekaj časa molče skozi okno, potem pa se je obrnil proti očetu.

„Pa bi najeli, da se pospravi kakor vsako leto in tudi jaz bom pomagal.“

Pa oča Gregorin ga je pogledal debelo in zamahnil z roko:

„Kaj mu boš ti polagal kruh v usta, če drži križem roke in pijačuje ob belem dnevu kakor cigan in največji malopridnež? Naj najame ali stori, kakor hoče, jaz ne ganem niti z mazincem. A toliko ti rečem — ko bi vedel, da bo prišlo tako, bi mu ne prepisal do svoje smrti in še takrat bi se mogoče premislil. Pa vedi vrag, kaj ga je obsedlo, menda je zblaznel! Potika se na hlevu, kakor da ni v hiši postelje, in ne da bi prišel domov, spi v krčmi, zleknjen po klopi, da ga lahko vidi vsak, komur se hoče gledati pijanca. Ne mati, ne jaz nisva ravnala tako in vedi zlomek, po kom izmed nas je vzel ta zgled. Sram me je pred teboj, da vidiš, kako daleč je prišlo v naši hiši, kjer je bil vedno blagoslov božji. Mati bi se obrnila v grobu, ko bi vedela za to početje, in Bog ve, kakšne misli imaš o vsem tudi ti, ki si gotovo mislil in pričakoval, da najdeš še vse kakor nekdanj. In tudi jaz sem upal, da bomo živeli veselo in zadovoljno, pa ti pride nad hišo nesreča in nadloga, ko jo človek najmanj pričakuje.“

Stari Gregorin si je obrisal solzne oči in je sedel k peči, Ivan pa je bledel in stiskal in stiskal roke na hrbtu, kakor da se boji, da bi oče videl njegove tresoče prste.

„Zaradi enega človeka še ni vse zamujeno,“ je izpregovoril zamolklo. „Dovolj nas je, da opravimo, in spodobi se — že zaradi Lize. Sama ne more, vsa vas bi se ji smejala.“

„Zaradi nje? Kakor hočeš? Le pojdi, jaz ne grem. Saj je nisem silil, da ga vzame — sama naj gleda, da ji ne bo uhajal čez mejo.“

Nato je vzel stari Gregorin klobuk in je odšel. Ivan je gledal skozi okno za njim in je videl, da je zavil k sosedovim.

V hiši je bilo tiho, samo stara stenska ura je štela čas enakomerno in dolgočasno. In tisti-krat se je zazdelo Ivanu vse tako nekako tuje, kakor da ni pod rodno streho. Mračno so ga gledale stene in tisti zapeček, kjer je tolikrat sedela mati, je zeval za pečjo kakor žalosten spomin...

Trikrat je stopil po sobi gor in dol, nato pa se je napotil po stopnicah v svojo podstrešno sobico.

Liza je sedela ob postelji s sklenjenimi rokami, njen obraz pa se je skoro postaral. Plaho so ji gledale oči in okrog ustnic je bila začrtana trpka poteza.

Ivan se je sklonil k njej in jo prijel za obe roki.

„Liza, Lizika — midva sva kriva,“ je dejal in sklonil glavo globoko na prsi.

Liza je odkimala in naslonila glavo na njegovo ramo.

„Ne, ne, on sam.“

„Ti ga nisi ljubila nikoli?“

„Nikoli!“

Sklonil se je čisto nad njen obraz in je za hip umolknil.

„Ali ti si njegova žena, Lizika —“

Liza ga je pogledala vprašujoče in ni izpustila njegove roke.

„In jaz moram od tukaj proč,“ je dostavil. „Čim prej, tem bolje.“

Počasi so se dvignile njene prsi, nato so padle nenadoma in dve debeli solzi sta ji pripolzeli po obrazu.

„Zdaj še ne,“ ga je prosila.

„Že jutri, Liza, in potem se naseli zopet mir v to hišo.“

„A jaz?“

Ivan jo je gledal molče in srce se mu je krčilo, kakor da ga nekdo stiska z železnimi prsti...

„Moja pot ni nič svetlejša, Lizika; vse, kar imam, je spomin na tisti davni večer, ko sta bili najini duši tako blizu svoje sreče...“

Liza je povescila oči, kakor da hoče v spominu še enkrat preživeti tisti večer, nato je povzdignila pogled k njemu in izgovorila komaj slišno:

„Menda nama je bilo usojeno tako že takrat...“

„Da, tako misli, kadar te obiščejo spomini, in prišla bo z njimi tudi tolažba. Midva sva gledala sreči v oči vsaj enkrat; koliko jih je, ki ji niso nikoli! In tak trenotek ostane človeku v duši in mu je draga svetinja v žalostnih časih.“

„In misliš, da res ne more biti drugače?“ je pomislila in ga pogledala zaupno, kakor da pričakuje od njega težke rešitve...

„Nič drugače,“ ji je zatrdil. „Še to je preveč, da sem prišel, ko bi ne smel priti, dasi za malo dni. Zato sem odlašal, a klicalo me je iz tega kraja dan za dnem, vsako uro in naposled

sem se odločil, dasi sem vedel, da se sorodna srca ne pozabijo... Zdaj pa pojdi, Lizika, za očetom na travnik in k žanjicam, tudi jaz pridem.“

„Oče je vendar rekel, da ne gre nikamor.“

„Rekel je, a ko bi rekel desetkrat — bi šel. Poznam to zlato dušo!“

„In jutri odideš resnično?“

„Resnično! Posloviva se pa lahko še zvečer, saj Tomaž bo popival vse noči, dokler bom jaz pod to streho.“

Liza ga je pogledala vdano in ko se je sklonil k njej in jo poljubil v ustnice, se je privila k njemu za kratek hip, nato pa odhitela nizdol po stopnicah.

Oča Gregorin ji je stopil nasproti prav pod stopnicami, kakor da je bil namenjen k Ivanu.

„No, stopi Liza! Voz je pripravljen, sosedova bosta pomagala, hlapec in pastir.“

Nato je vzel vrv, ki je ležala v veži za vrati, in Liza ga je sledila počasi in s tako mirnim obrazom, da se ji je čudil celo Ivan, ki jo je opazoval iz svoje podstrešne sobice.

Ko je priropotal voz mimo županove krčme, se je oglasila notri hreščeča harmonika. Oče je stresel z glavo in je pogledal v stran. Liza pa je povescila oči in se ni ozrla nikamor. Harmonika pa je hreščala dalje, kajti stari godec Korle,

ALBANIJA: ZASTAVONOŠA IZ GRUDA.

ki je bil na eno nogo hrom, je doživel velik praznik: že od jutra je stal pred njim venomer poln kozarec in tudi prigrizka mu ni manjkalo, zato sta že skrbela oštir in Tomaž, ki je slonel za mizo in napajal vsakega, ki je stopil v krčmo. Zabrekle in napete so bile njegove ustnice, oči pa so mu ležale v rdečih kolobarjih motne in meglene.

„Bog ti daj dobro, Tomaž!“ ga je hvalil godec Korle, ki mu je vino že precej stopilo v glavo — „ali naj tisto, ki smo jo peli, ko še nismo imeli tako sive in plešaste glave in smo služili cesarja, kakor ga ne vsak!“

In godec Korle je raztegnil harmoniko in se zadril s hripavim glasom:

„Tam za laškim gričem,
tam je dost' fantičev,
k' se za nas vojskujejo-o-o-o,
k' se za nas vojskujejo-o-o-o.
Tam se nič ne smili
oče svoj'mu sinu,
sin pa tud' očetu ne-e-e,
sin pa tud' očetu ne-e-e!“

„Ali pa tisto Tomaž, pa še ti pomagaj!“

„Svet hribček svet'ga Mihela,
gor smo b'li prvo nedeljo,
komaj poldne zazvoni,
tavžent fantov na tleh leži.
Prvi nima leve roke,
drugi nima desne noge,
vsi so plavi in bleđi,
ker jim je odtekla kri!“

Oštir župan je stal na pragu in se je zadovoljno nasmehnil.

„Glej, glej, kdo bi si pač mislil, da si tak pevec!“

In tudi Tomaž se je zasmeljal in se sklonil čez mizo, da bi mu nalil, pa se je nagnil in opotekel, da je prevrnil steklenico in kozarec.

„Kaj bi, pa drugega,“ je zarenčal in udaril ob mizo, da je pljusknilo razlito vino po Korletu in njegovi harmoniki.

In župan je prinesel drugo polno steklenico, Tomaž pa je natakal sebi in godcu Korletu, da je teklo vino čez rob. Globoko je požiral Korle skoro vsakikrat do dna, nato pa se je postavil sredi sobe in oznanil mogočno:

„Pa še eno, kakršne pojo Hrvati!“

„Kaj znaš tudi hrvatsko?“ ga je povprašal oštir župan, dasi je vedel že vnaprej popolnoma natanko njegov odgovor.

„Majka ti tužna!“ se je zadril godec Korle in se opotekel do zida. „Tko kaže, da neznam!? Radio sam ja tri godine u Sremu i u Lici! Ubio te vrag, da čuješ!“

In Korle je raztegnil harmoniko in zapel tako visoko, da mu je skoro pohajala sapa:

„Koji s nami neće pit
hrvatskoga vina,
taj do Švabe može it,
živit ko živina!
Pijmo ga, pijmo ga,
sve do dana bijeloga!“

„No, ali znam ali ne!?“

In godec Korle je segel zopet po kozarcu, tistikrat pa mu ga Tomaž ni več natočil, kajti njegova glava je klonila čisto k mizi in hip nato je zasmrčal.

Korle si je natočil sam in ko je izpraznil, je tudi on naslonil komolce ob harmoniko in zadremal, da sam ni vedel kdaj — — — —

Z nočjo pa je prišlo v krčmo tudi par vaških fantov, trudnih od dela in razgretih, da so se jim svetile na čelu znojne kaplje.

Takrat se je prebudil tudi Tomaž. Segel je preko mize in zgrabil za vrat godca Korleta, da mu je zaropotala harmonika na tla in bi bil omahnil tudi on, da ga ni prestregel krčmar.

Tomaž pa je pograbil prazno steklenico in jo vrgel za vrata, da se je razletela z rezkim žvenkom.

Fantje so molčali in se spogledavali, a ko je naročil Tomaž tudi zanje pošteno mero vina, so prisedli k njegovi mizi in godec Korle je moral raztegniti harmoniko.

„Kaj pa lisica, Tomaž, ali je še živa?“ ga je povprašal širokopleč fant, ki je sedel poleg godca Korleta.

Tomaž ga je pogledal izpod obrvi in izpraznil kozarec do dna, ne da bi mu odgovoril.

„Kakšna lisica?“ je povprašal oštir.

„Pravi, da mu lazi okrog hiše lisica, pa sem mu posodil puško, da ji za vselej prežene tiste muhe —“

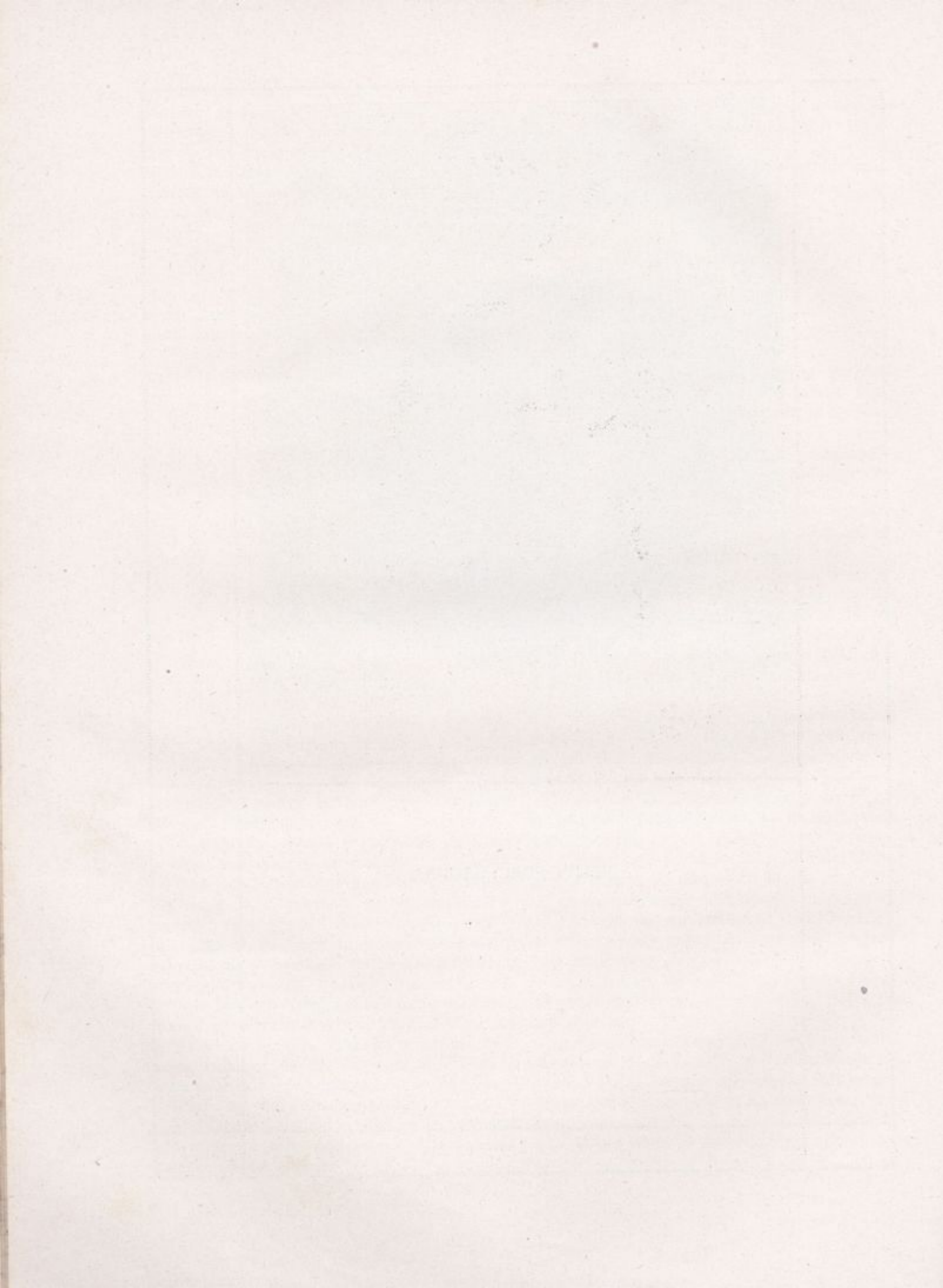
„Kaj lisica, kaj puška!“ se je zadril Tomaž in porinil steklenico na sredo mize. „Pijte, pa konec besedi!“

Fantje so trkali in pili na njegovo zdravje, Tomaž pa je točil, kakor da se poslavlja za vedno. Pa naposled je začel zehati tudi krčmar in govoriti o pozni uri, da so fantje takoj spoznali njegovo željo.

Godec Korle je smrčal že davno na klopi ob peči in ko je ostal Tomaž naposled sam, se

MELITA ROJIC: ŠTUDIJA.

je dvignil tudi on in odšel z nekoliko opotekajočimi koraki.

Zunaj ga je pozdravila jasna noč. Lahna megla je ležala nad travniki in zrak je bil svež in čist, da so se razločile vse zvezde na nebesni modrini. V nobenem oknu ni sijala luč, tiho in mirno je bilo nad vasjo, samo pod njegovimi koraki je včasih zaškripal pesek. A čim bliže je prihajal domači hiši, tem oprezneje je hodil, dasi so se mu včasih zmedle noge in je čutil v sencih, kakor da udarja nekdo po njih z majhnim kladvecem.

Ko je prišel do domačega plota, je nekoliko postal, nato pa se je plazil počasi kakor mačka ob zidu do tistega okna, ki je gledalo v Lizino izbo. Že pri plotu se mu je zazdelo, da se ne sveti v oknu mesečina, in sedaj je videl čisto razločno. Okno je bilo sicer zagrnjeno, a zavesa je bila nekoliko prekratka, da bi segala čisto do tal in skozi skoro tri prste široko špranjo je tre-

petala v noč medla svetloba. Luč je bila privita, a Tomaž je videl vendar popolnoma razločno dve temni senci, ki sta se stiskali na robu postelje druga k drugi...

V prsih je začutil silno težo, kakor da mu je vlil nekdo na srce korec svinca.

Pa splazil se je vendar dalje pazno in neslišno kakor poprej in odstopical onstran dvorišča po lestvi na hlev. Toda vrnil se je kmalu in ko je stal zopet pod oknom, je bil trdno prepričan, da meri ravno v njegovo glavo, ki se je tisti hip sklanjala nad njen obraz...

Šipa je zazvenela in čez vso vas se je razlegel glasen strel.

Tisti hip se je Tomaž zasmel na glas, vrgel puško tja nekam proti hlevu in se napotil naravnost v hišo.

V sobi pa je isti hip vzdrtela Liza s celim telesom in je vzdihnila kakor vzdihnejo umirajoči.

PASTUŠKIN:

VOJESLAV MOLE:

KRALJ MATJAŽ.

Je sraštvo že odjadilo.
Pogleda kraj Matjaž:
„Dovolj se je nabradil).
Izmotaj mizo, paž!“

In šel skoz vrste dramne je,
na brado stopil si,
na tleh zobe ob kamne je
oškrbotopil si.

Skrbno ga s tal pobirajo,
zobé štejó pažad.
Da mu jih le plombirajo,
pa pride kraljevat.

BULBENKO TARASOVIČ:

NESREČA.

Oblačno je. Vse je mrtvo pri nas,
dež velo listje namaka,
z dekletom otožnim greva v mrak,
utrujena siromaka.

Nazaj ne moreš, naprej ne smeš.
usoda trda ti brani —
kot kamen pod kapom hladno stoj
in mož v nesreči ostani!

IZ SVETIH UR.

Kedar brstijo v srcu tihe rane,
ki seje jadra jih zavist sveta,
in zrem oltarje svoje opljuvane
in množica se himnam krohota,

kot ranjen jelen v lese nepoznane
beži, bežim z bolestjo v dnu srca,
hitim v presvetih svojih sanj poljane
in zemlji tožim bol in dnu neba.

A tu prihajaš ti, skrivnostnotiha,
in tajno — kot večeren spev meniha —
o sebi, solncu, zvezdah govoriš.

Kot čaše so besede ti goreče,
lijoče v mojo dušo vino sreče —
in neoskrunjen je moj paradiž.

Kakor nebo brez solnca in zvezd
enako je nama življenje —
ob uri nepravi se našla sva,
zdaj je veselje trpljenje.

NEDELJA.

Ura je zaropotala in Virnik je začutil še v spanju, da se odmika od njega nekaj prijetnega, gorkega in udobnega in prepušča mesto nečemu drugemu, mrzlemu, zoprnemu, a neizogibnemu; to zoprno in neizogibno pa je dobivalo vedno določnejše oblike in stalo tisti trenutek, ko je ura izdrdrala, pred njim kot zavest, da se je pričel nov dan s pisarno in vsem, kar spada pustega zraven. Odprl je oči, pomenčal si jih in se nato počasi ozrl proti oknu. Medpotoma pa so oči obstale na mizi nad zavitkom sveže opranih ovrtnikov — in ta trenutek je Virnikovo srce oblil val neskončnega veselja:

„Saj je nedelja danes, saj ni pisarne!“

In veselje je teklo v srce Virnikovo, lahko in neizmerno prijetno so se mu zasmejale misli po tem spoznanju, kakor bi mu kdo podaril nekaj, kar se ne da oceniti z nobenimi vrednostmi. Kar same po sebi so obstale oči pri oknu in gledale ven: zunaj je sijalo prelepo jutro, tako lepo nedeljsko jutro, kakor si ga želi vsak človek, kaj šele tisti, ki mu je ves teden pisarna jutro, dan in večer in vse. Virnik si je nalahko potegnil odejo prav do brade, zadelal se ž njo tudi ob straneh, tako da mu je ostala vsa prijetno božajoča toplota, in se trudil, da se ne bi preveč vzdramil. Potem je zadremal še nekoliko, a ni povsem zaspal; čez par minut se je nalašč še enkrat spomnil, da mu ni treba vstati, zato, da ga je ta zavest zopet prijetno pobožala in ga oblila po vsem telesu z gorko lenobo. „Ne se čisto zbuditi,“ si je pridigal v polspanju, „če ne bo to le edino nedeljsko jutro že v kraju...“ Iz istega vzroka je Virnik vsako soboto večer navil budilko, da ga je poklicala v nedeljo ob istem času kakor ob delavnikih: „Kaj mi pomaga, če se zbudim potem ob desetih ali enajstih, ko je že skoraj pol dneva proč...“ je dejal.

No, slednjič se je vendarle, dasiravno proti volji, toliko predramil, da je z ozko priprtimi očmi gledal proti oknu in se igral z veselimi mislimi. „Zdajle je devet,“ je premišljal Virnik,

„če bi bil danes delavnik, bi zdajle sedel za pisalnim strojem.“ Predstavljal si je samega sebe, kako sedi na tistem stoličku brez naslonjala in tolče s tremi prsti vsake roke po tipkah pisalnega stroja. „Da, če bi ne bilo solicatorja blizu, bi tolkel bolj počasi, pogledal bi mimogrede skozi okno, kjer bi se, recimo, ravno takrat ustavila dva kmeta. „Kaj mislite, gospodična, ali bosta šla ta-le dva noter, ali ne,“ bi dejal morebiti gospodični, ki sedi zmerom zraven njega in tolče na svoj pisalni stroj. „A, kmeta,“ bi rekla suho gospodična in pogledala ven. „Ali ste slišali, kako je doktor zmerjal snoči solicatorja in koncipijenta in sploh vse? Vi ste takrat prepisovali na sodniji, ne?“ „Ali jih je zopet ozmerjal?“ „Pa še kako“, bi rekla gospodična in opisala natanko, kako je bilo, in dobro poudarila tiste besede, ki so bile najbolj krepke. Takrat bi se pa nenadoma odprla vrata v to sobo in solicator bi pomolil noter svojo nemarno glavo. Joj, kako nemarna se je zdela ta glava Virniku! Obraz je bil okrogel in tako močno zalit z mastjo, da je bilo videti, kakor bi se tanka plast cedila nad kožo in ne spodaj. In oči, mokre in črne kakor kepica prsti, so bile kakor vtaknjene v to svetlo maščobo. Brki, kratka, priostrena bradica in lasje, zmerom malo zmočeni, vse to je bilo črno kakor sveže mazilo za čevlje. In prav nobene gube ni bilo na obrazu, prav nobene poteze, in barva enakomerno bela, prav nič zardela ali celo rdeča kakor pri trgovskih pomočnikih. Virnik se je pri tem obrazu zmerom trudil, da bi se spomnil na nekaj spolzkega, mokrega in strahovito nagnusnega, pa ni mogel dognati, kaj bi bilo tisto. Kakor bi se neka krtu podobna žival pririla iz črne, razmočene prsti. — Ta glava bi se torej pokazala pri vratih in okrogel, gladek glas bi zaklical: „Stenograf!“ Tiste mokre, prstene oči bi pa že opazile, da sta se pogovarjala z gospodično. „Všvšvš, kaj pa je bilo spet fletkanega, gospodičnica,“ bi zapel s svojim zoprno-sladkim glasom in stopil prav v sobo ter

pogledal prav od blizu na pisanje v pisalnem stroju. „Samo to sem vprašala, če se piše »iztirljiv« z j ali brez j,“ bi se hitela opravičevati gospodična. „Kaj, brez j!“ bi zategnil sollicitator „saj pišete to že tri dni, nazadnje bo pa še vse za nič. Vi, gospod Virnik menda tudi še dremljete. Ehe, seveda,“ bi pokimal z vsiljivo izkušnim naglasom v zadnjih besedah. „No, stenograf!“ In stenograf, ki je pravzaprav jurist, bi vstal, zaklel kratko, a krepko in odšel za sollicitatorjem v prvo sobo.

„Ali je pa na tanko spet danes!“ bi še rekla gospodična, potem pa bi tolklo dvoje strojev enakomerno in dvoje glav bi strmelo nizko sklonjenih v črke. Semtertja bi se zgodila mala izpremembra, gospodična bi šla stenografirat k koncipientu, Virnik bi nesel izgotovljeno tožbo k sollicitatorju, prepisal kaj z navadno pisavo — in ure bi polzele mimo.

Soba, v kateri je imel svoje mesto Virnik z gospodično in dvema stenografoma, je bila prehodna soba; na eni strani je bila velika, sprejemna soba, tam je kraljeval sollicitator s knjigovodjo, na drugi pa je bila manjša soba, šefova pisarna. Okrog enajste ure, včasih že ob desetih ali še preje, je prišel šef iz svojega stanovanja, ki ga je imel v zgornjem nadstropju. Virnik se je vselej instinktivno ustrašil, ko je začul njegove krepke, hitre korake: doktor je bil namreč silno nervozen človek in kadar se je razjezil, so trepetali od koncipientov do Virnika vsi enako. O, kadar se je razjezil!

Virnik se je spomnil komičnega slučaja, ki se je pripetil včeraj popoldne, in ob tem spominu se je zasmel skoraj na glas. Šef je bil zopet strahovito nervozen, vsi so takoj zapazili to, zato je kraljeval po celi pisarni zlovesč mir. Naenkrat je zaklical doktor iz svoje pisarne sollicitatorjevo ime, ki sicer ni razumel natanko, kajti dvoje zaprtih vrat je bilo vmes, pa je vendarle v hipu pustil svoje delo in tekel kakor brzovlak v šefovo sobo. „Telefonirati takoj tvrdki Kačon, naj odgovori, kaj je z zadevo Strojari!“ je bilo kratko, rezko povelje. Sollicitator je bežal nazaj k telefonu, ki je bil v prvi sobi zraven njegove pisalne mize. Komaj je dobro pozvonil, je že zavpil šef z istim nervoznim, rezkim glasom: „Ali je že odgovor tu?“ „Ne še, gospod doktor,“ se je odzval ponižno sollicitator od telefona. „Kako tudi, saj je komaj poklical potrebno številko! Čez par sekund grobne tišine je zopet zavpil doktor, zdaj že nervozneje in glasneje: „Ali je že odgovor tu?“ „Tako, gospod doktor...“ je odvrnil sollicitator z uslužnim, vdano postrežljivim

ALBANIJA: NEVESTA IZ ZADRIME.

glasom. Sledilo je zopet par trenutkov tišine in molka. „Ali je že tu odgovor?“ je zakričal z divjim glasom šef, da je šlo po vseh sobah in so se stresli vsi od koncipientov do Virnika. „Ali, gospod doktor...“ Sollicitator je cepetal okrog telefona, toda kaj je pomagalo vse, odgovora ni bilo in ga nikakor še ni moglo biti. „Odgovor, pravim!“ je rjul šef, da so skoro šipe žvenketale. Virnik se ni upal ozreti nikamor, strmел je v svoj papir, in dasiravno se je na tihem, prav na tihem škodoželjno smehljал, se je vendarle bal, da mu morda srce bije preglasno. Šef je stal na pragu svoje sobe in zakričal zopet nečloveško, nato pa je zdirjal z divjimi, grmečimi koraki k telefonu. Takrat je pa prišla rešitev, tvrdka se je oglasila in sollicitator si je oddihnil in zajecal s skromnim glaskom: „Že govori, gospod doktor“, ter prisluhnil k telefonu.

„Prav ti je, kakor ti nam, tako drugi tebi,“ je zagornjal Virnik ob tem spominu, prav tako, kakor je rekla včeraj gospodična.

Med tem mu je postalo že dolgočasno v postelji; gorkota in lenoba nista bili več tako prijetni in to zabavno premišljevanje ga je tudi predramilo popolnoma. Zlezel je iz postelje in se opravljal površno in hitro, kakor je bila

njegova navada. Ko se je umival, je premišljeval dolgo, ali bi se danes, ko je nedelja, umil z milom ali ne. Virniku ni bilo dosti do te vrste reči, „kaj bi se človek tako čedil, saj vendar ne mlatim ali premetavam sena, da bi se tako opral in zamazal,“ je zaključil, ko je omahoval nad milom, ali bi segel z roko po njem ali ne. Eh, naj bo za enkrat, se je odločil naposled, ter se pričel mazati z milom.

Ko je drobil kruh v kavo, ki mu jo je prinesla suha, majhna gospodinja z neizmerno dolgočasnim obrazom, je premišljeval, kdaj bo zdaj prvi praznik. Ob praznikih se mu je zdelo posebno prijetno, zato ker je užival tisti dan, kakor bi ga ukradel, a ukradel brez greha, tako po srečnem, nedolžnem slučaju. Dan za dnem pisarna, pisalni stroj, solicitor z ostudnim, mokrim obrazom, nervozni šef, pred katerim je trepetal še v mislih nanj, enakomerno dolgočasne tožbe, prašni akti, — in naenkrat se zblešči sredi vsega tega beli praznik! Virnik je v pisarni včasih, kadar je bil posebno dobre volje, razlagal gospodični, kako je škoda, da se ni ta ali oni svetnik nekoliko bolj potrudil v svetosti, da bi mu v pristojno čast posvetili praznik. Gospodična se je zasmejala nekoliko, Virnik je namreč povedal zabavno, z domačimi izrazi, in se je pri tem sam smehljaj zvit, skoro prekanjeno.

Ko je stopil na ulico, je najprej udaril s palico trdo ob tlak, pogledal gor in dol po ulici, pogledal se še enkrat po prazni obleki, prijel previdno s palcem in sredincem nitko, ki jo je opazil nad komolcem desne roke, in jo mahnil nato počasi, z ne posebno odločnimi, a tudi ne posebno boječimi koraki proti dolnjemu koncu ulice. Kakor pač človek, ki se ne čuti ne zopostavljenega, ne s kakšnimi telesnimi ali duševnimi odličnostmi obdarovanega sina matere zemlje.

Na promenadi pa je šel vendarle ob strani Glavnega Trga in od tod je pazljivo zasledoval izprehajajoče se pare, gruč in posameznike. Ne da bi bil ravno posebno radoveden, ampak tako... no, če bi vseeno videl tega ali tistega z dekletom; da bo vsaj videl, kako so si zbrali. Najprej je opazil tistega častnika, ki je stanoval v isti hiši, kakor on, a v prvem nadstropju; dama, ki jo je spremljal, se je zdela Virniku nekoliko pretanka, pa klobuk ji ni pristojal; to bi moral biti tak visok, s peresom. In vrh tega je bila res nekoliko preveč pobarvana: kadar je zakrenila oči, se je premočno poznalo. Nato je opazil tisto prodajalko iz prodajalne, kjer je kupoval ovratnike; šla je z zelo mladim, nizkim in po videzu nerodnim gospodom. Če ni študent,

pa vsaj veliko več ni, je presodil Virnik, ko ga je pogledal tudi od zadaj in opazil, da so komolci trpeli v različnih, pogostnih dotikljajih... Zelo je obrnil nase Virnikovo posornost srednje velik, še mlad mornariški častnik, ki je šel z nekoliko višjim civilistom. Ta mu je zelo ugajal; nekaj časa je premišljeval, potem se je pa nenadoma spomnil: da, taki-le so; tisti dedektivi, ki lazijo dneve in tedne in mesece med stotisoči ljudi, nazadnje pa izvohajo ravno tistega človeka, ki so ga iskali, dasiravno niso videli še nikoli ne njega samega, ne njegove slike. In Virnik je pozorno motril goli, obriti, rahlo nagubani obraz častnikov in se spomnil na zanimiv slučaj iz kriminalnega romana, ki ga je bral pred par tedni. Da, taki-le so.

Že ko je šel drugič po promenadi gor, je srečal Virnik svojega znanca in takorekoč prijatelja Marveta, ki je bil trgovski pomočnik in nekoč njegov sošolec, menda v tisti čudni drugi šoli, ki jo je delal Virnik trikrat. Marve je bil vesel, čeden fant, rdečeličen, z lepo, nakviško zavihanimi brki in neizrečeno spretnim jezikom. Za Virnika je bilo zelo veliko veselje, kadar je sedel kot tretji ali četrti v njegovi družbi; takrat je lahko nemoteno poslušal njegove kratkočasnosti, njemu samemu se ni bilo treba nič truditi z gladkimi besedami, samo poslušal je. In ta zlodejev Mavre je znal na vsako, pa prav na vsako besedo povedati takšnih kratkočasnosti, da se je človek moral smejati, makar bi bil obsojen na smrt. Virnik ga je imel zelo v časti in rad si je zapomnil kakšne dovtipne besede, ki jih je slišal od njega, zato da jih je ob priliki povedal gospodični v pisarni.

V takšnem prijetnem in zanimivem opazovanju je minil čas še prehitro. Virnik se je napotil počasi po glavnih ulicah do gostilne, kjer je kosil; bila je to navadna, še manj ko navadna gostilna. S ceste dol je bilo treba stopiti po dveh stopnicah, ki sta bili leseni, že zelo izdrisani, obiti s pločevino, tako da se je Virnik prve čase, ko še ni bil navajen, večkrat ujel s peto in moral odskočiti nerodno v sobo, kjer ga je sprejela natakarica s tako čudnim, napol zmedenim, napol pokroviteljskim obrazom; kakor bi se hotela opravičiti zaradi praga, obenem se pa norčevati iz njegove nerodnosti.

Virnik je sedel kakor navadno k srednji mizi na levi strani. Komaj je pa sedel, mu je lopnilo nekaj po glavi in odskočilo nato na tla in pod mizo. Virnik je vedel takoj, da dela njegov klobuk te neumnosti; razjezil se je, obenem pa ga je postalo sram zaradi te klobukove samo-

glavosti. Ozrl se je k tisti mizi v kotu; zares, naravnost vanj je gledal tisti brivski pomočnik in se smehljaj prezirljivo in pomenljivo; kakor bi bil na vsem svetu samo Virnik tako neroden, da mu pada klobuk na glavo in pod mizo. Morda se je smejal čemu drugemu, toda Virnik je bil prepričan, da se smeje ravno njemu, ravno zaradi tega, ker mu je padel klobuk pod mizo. Sklonil se je, pobral klobuk in ga hotel obrisati z robcem, pri tem pa mu je prišlo nekaj na misel, in zamahnil je z roko in obesil hitro klobuk na kljuko. Nato se je ozrl še enkrat k brivskemu pomočniku, ki je še zmerom gledal naravnost nanj; trenotek pozneje pa se je preselil njegov pogled na klobuk — Virnik je opazil to natančno — in obstal tam nekaj časa. Virnik je pogledal skozi steklena vrata na cesto in si predstavljal kako visi klobuk sedaj s sivo, prašno liso na vrhu in gleda usmiljenja proseče po sobi. Nato pa se mu je zazdelo smešno vse to, stresel je z glavo in zagodrnjal polglasno: „Ah, oslarija!“

„Ali boste danes kaj boljšega, ali navadno“, je vprašala natakaraica z neizrečeno vsakdanjim, močno koščenim obrazom.

Virnik jo je samo pogledal brezizrazno in takoj prenesel pogled na njene rjave roke z okornimi, dela vajenimi, črnimi prsti.

„Pečenka je in pa piške, pečene,“ je pristavila takoj nato.

„Piške,“ je odgovoril Virnik brez zanimanja.

Natakaraica je odšla in spotoma odgovorila brivcu na vprašanje, ki ga je bil zastavil bržkone že preje. Virnik je pogledal po sobi; pri sosednji mizi so sedeli trije člani mestne godbe, kakor vsak dan in govorili kakor vselej, zelo vneto in živahno. Pri mizi na desno stran je sedel mlad fant, ki je neprestano bral časopise, in sicer tako vneto, da je včasih za par minut prenehal jesti; Virnik ni vedel, kaj je ta fant, ker ni nikoli z nikomer veliko govoril, a je sklepal, da bo najbrže kak študent. In tam je sedel tisti zabiti brivec s takšnim nesramno-ošabnim obrazom, kakor bi ravnokar napravil izkušnjo iz vse učenosti sveta ali pa podedoval Rotschildove milijone. Zraven sta sedela dva mlada delavca; eden je bil še pijan in se je neprestano jezil nad nekom, pokazalo se je kmalu, da nad svojim dekletom, drugi ga je pogovarjal in tolažil, v resnici pa se je, kakor je Virnik kmalu presodil, na tihem škodoželjno smehljaj in mu prigovarjal samo zato, da bi zvedel še več.

„Celo noč sem pil, pa še bom, in to vse zaradi tega hudiča,“ je vpil delavec, „zavoljo te proklete babe...“

„Saj ni tako hudo, saj je Franca čedna in poštena punca. Kaj boš, Peter, iztreznil se boš, pa bo spet vse dobro,“ je rekla natakaraica, ki je nesla mimo juho in jo postavila pred Virnika. „Ali boste morebiti danes kaj pili,“ ga je vprašala čez ramo, ko je bila stopila že korak nazaj.

„Četrtr rdečega prinesite,“ je odgovoril Virnik, a tako tiho, da bi ga težko razumela, če bi ne vedela že tako, da pije v nedeljo četrtr rdečega. —

Potem je prišla v gostilno kmetska družba: močen, koščen, a ne suh kmet dva mlada okrog dvajsetletna fanta in dve ženski, ena starejša in druga mlajša. Ustavili so se na sredi sobe in gledali nato kje bi bilo prostora. Sedli so k Virnikovi mizi in kmet je naročil dva vrčka piva.

„Pa vi?“ se je obrnila natakaraica k fantoma.

Fanta sta jo pogledala in se ozrla nato v kmeta.

„Kako? Saj sem jaz naročil.“

„Da, pa fanta?“

„A, za vse! Dva vrčka prinesite!“

Natakaraica je hotela še nekaj vprašati, pa se je premislila in odšla. Ko je šla mimo brivca, se je ta zasmel posmehljivo. Kmet se je okrenil, pogledal brivca s presojojajočim pogledom in pričel nato govoriti s svojo družbo.

Natakaraica je prinesla pivo in postavila en vrček pred kmeta in drugega pred fanta, ki mu je sedel nasproti. Najpreje sta pila ta dva in potem še drugi, po vrsti; Virnik je opazil, kako je vselej, ko je eden pil, gledal drugi trdovratno na njegova usta.

„Bi tudi kaj jedli!“

„Kaj pa imate?“

Natakaraica je naštel kratko vrsto. Družba se je leno pogovarjala o nečem, česar pa Virnik ni mogel natanko razumeti, in nato je rekel kmet:

ALBANIJA: DRIN PRI DUŠMANIH.

„Dvakrat juho.“

„Dvakrat?“ Natararica je napravila zopet začuden obraz.

Dvakrat, da.“

„Kaj pa zraven?“

„Nič drugega. Dvakrat juho.“

Virnik je kosil hitro in premišljeval med tem, komu je prijetnejše: njemu, ki čepi ves te den v pisarni, ali kmetom zunaj na polju. Našel je v mislih ugodnosti ene in druge strani, slednjič pa se mu je zazdelo to premišljevanje dolgočasno in pozabil je na vso reč, še predno je prišel do zaključka. Vrhtega ga je kar nenadoma spravila v zadrego mlajša ženska, ki mu je sedela nasproti in ga semintja pogledala radovedno, kar se mu je pa zdelo tako nerodno, da je vselej zmedeno umaknil pogled. Ne morda, da bi bil tako sramežljiv, to ne, ampak kljub temu se je čutil vselej v zadregi in na nekak način krivega, kadar mu je hotel kdo pogledati v oči. To žensko pa je spočetka parkrat pogledal zato, ker je imela tako nenavadno mehko polt na obrazu, kakor je Virnik še ni bil dostikrat opazil pri kmetijskih ljudeh.

Ko je stopil na ulico, ga je nekaj vznejevoljilo. Ni vedel takoj kaj; nejevolja pa je bila najmočnejša v tistem trenutku, ko je videl, da sije solnce hladneje in da je nebo prepreženo s finimi, visokimi oblaki zamokle, mokro-bele barve. In veter mu je planil mimo obraza; tam po drevoredu se je v zrak pognal val prahu in rumenega listja kostanjev.

Virnik je imel rad solnce, najhujši čas je bila zanj jesen, takrat ko se razprostre tista siva, hladna mreža nad mestom in se solzi na mokre ulice in strehe z enakomernimi drobnimi kapljicami. V takšnih dneh se je zdel Virnik samemu sebi tako zapuščen in nesrečen; in če se je spomnil na solnce in bele poletne nedelje, mu je bilo, kakor da je bilo to že davno, davno in da ne bo tako nikdar več.

Ta trenutek, ko je zaduhal v ozračju moten, vlažen duh, se je spomnil na takšno puščobno jesen in kar nenadoma se je zazdelo vse pusto. Ko je prišel domov in sedel na posteljo, so se mu pa te turobne misli kmalu razpršile; k melanholiji Virnik namreč ni bil nagnjen. Brez posebnega zanimanja je začel ogledovati podobo nad mizo, ki je predstavljala menda svetega Boštjana; ta podoba mu zlasti ni bila všeč in že parkrat je opomnil gospodinjo, naj obesi raje kaj drugega gor. Nato je ravno tako brezbrizno presodil, koliko časa bodo še držali podplati na čevljih, in potem je računal počasi, koliko dni je

še do prvega, koliko denarja mu bo še ostalo in pa, če mu bodo ob Novem letu zvišali plačo. Morda jo bodo, zadnjič nekoč je solicator tako oddaleč omenil, da se morda utegne zgoditi kaj takega. Da, če bi se to zgodilo, bi pa pač takoj pustil to gostilno; no, to bi bilo zares treba.

Hm, če bi mu zvišali plačo! Virnik je izračunal, koliko bi si potem prihranil do julija; računal je natančno, in ko je prišla vender nekoliko znatnejša vsotica iz računov, se je oveselil. Da, to leto, v juliju pojde tisti teden, ko bo dobil dopust, prav gotovo dol k morju. To je bila že davno njegova srčna želja. Da, tisti teden v juliju!

Hm, ko bi imel en cel mesec prosto in pa denarja zadosti, oj!

Veter je butnil z oknom ob zid, ker ni bilo zataknjeno. To je zmotilo Virnika; vstal je s postelje, zataknil okno, potem pa ni več sedel, temveč se je začel izprehajati gor in dol po sobi. Včasih je obstal pri oknu in gledal na ulico, ki je bila skoro prazna, samo stare ženice, zgrbljene in dolgočasne, so počasi drsale po tlaku; vsaka je tiščala rdeče obrezane mašne bukve z roko v naročju, in obraz se ji je svetil v brezizrazni pobožnosti in vdanosti. Virnik je vselej stopil nejevoljen od okna in meril znova sobo od stene do stene. Polagoma mu je postajalo dolgočasno, vedno pogostejše se je ustavljal ob oknu, gledal na nebo, ki je bilo že skoro čez in čez oblačno z mrežastimi, zelo vlažnimi oblaki, na ulico, kjer je zdajpazdaj prišla mimo mala družina, spredaj kopa otrok, za njo mati, pol mestno, pol kmečko opravljena ženska z vozičkom in zraven mož z dolgo suknjo, debelo, neokusno in okorno palico. Virniku so se zdeli v obraz vsi strašno dolgočasni in pusti.

Vzel je iz miznice knjigo, kriminalen roman z obilnimi zapletljaji in vedno napetim dejanjem, sedel zopet na posteljo in začel brati. A že po par straneh je pričel gledati, koliko je še do konca poglavja; to je bilo vselej znamenje, da se mu ne ljubi brati. Zaprl je knjigo in jo vrgel na mizo. Čimdalje huje je bilo dolgočasno; prihajali so mu v misli razni prizori iz pisarne, iz gostilne, a samo mimogrede. V glavi je bilo prazno in pusto, vse misli nezanimive in nekako zabrisane, brez pravega začetka in konca, brez velikega razločka med seboj. Zopet je vstal in začel meriti sobo, ustavil se pri oknu, gledal nebo in ulico in hišo nasproti: povsod enako. Niti en človek ni gledal iz kakega okna v celi vrsti hiš, samo v gornjem nadstropju tiste male hiše na desni si je ženska z zoprnim, nekako štirioglatim obrazom česala lase. Povsod dolgčas.

Vírník je vzel klobuk, oblekel površnik in odšel ven. Ni veliko premišljeval kam; kakor večinoma vsako nedeljo po veliki cesti v prvo vas, v prvo gostilno, in tam je sedel v kotu, poslušal glasove mestnih ljudi, ki so brenčali in šumeli od vseh strani in pil počasi svoje vino. Ljudi ni opazoval s posebnim zanimanjem; moj Bog, saj so približno vedno enaki.

In ko so pričeli odhajati ljudje v mesto, je vstal tudi Virnik in korakal počasi proti domu. Včasih se je ustavil med potjo, gledal na zarjo, ki je ugašala počasi, na oblake, ki so bežali pred vetrom in bledeli vidoma, in zdelo se mu je lepo. Mrak se je počasi gostil; Virniku pa je bilo slednjič žal, ker je prišel tako kmalu v mesto. Že pri prvih hišah ga je objela zopet nekako čudno trudna, moreča nejevolja, puščoba in zapuščenost. Živo se je spomnil pisarne, zdelo

se mu je, da se prične že prihodnji hip in da je nedelje že konec, prihodnja pa pride šele bogvekdaj. Pust in slabovoljen se je izogibal pijancem in otrokom, ki so kričali po ulici, in je korakal dalje kakor stroj.

Šel je naravnost v gostilno, kamor so zahajali njegovi pičli znanci, povečerjal je hitro in sedel potem med njimi. Bilo je glasno in veselo, Marve je stresal šale, vsi so se smejali in Virnik tudi; nič več ni bilo dolgočasno in pusto, sama svetla luč in smeh in dobra volja. Ako bi bilo zmerom tako, bi se Virnik nikoli ne zavedel, da živi.

Ko je šel domov, je bil zelo dobre volje in razposajeno se je jezil nad vetrom, ki se je zaganjal vanj in mu opletal s površnikom okrog nog. Doma je navil uro, naravnal jo za zjutraj, legel nato in zaspal takoj. Sanjalo se mu je, da mu je šef za gotovo obljubil zvišanje plače.

BELA ČIKOŠ-SESSIA: TRGOVINA CVETJA V HRAMU.

LISTEK.

KNJIŽEVNOST.

Beli rojaki. Spisal Engelbert Gangl. — Učiteljska tiskarna je izdala koncem prošlega leta zbirko osmih krajših Ganglovih spisov, ki so po večini meditacije, bolj razmotrivanja kakor pa beletristično pripovedovanje. Iz vseh veje sila pisateljve ljubezni do domovine, zlasti do rojstne Bele Krajine in rojakov in rojakinj. Nekateri njegovih rojakov morajo na žalost zapuščati dom in se izseljevati v Ameriko, druge grabi smrt in avtor se jih spominja s prijatelji ob kupici vina. Vse pa prepaja neka otožna ljubezen do domovine in do bližnjega. Največ vsebine ima zgodba o lepi Mari, ki pa končava zelo krvavo. (Cena K 2:50). M. P.

Kraljestvo čebel. Spisal Jožef Ribičič. Jan Legova mladinska knjižnica, III. zv. Naslov me je že mikal, da sem začela brati knjižico in prebrala sem jo hitro. Zanimiva je knjiga. Življenje čebel v panju je tako lepo opisano, da vidim še sedaj v duhu vse. Ponoči stojita dve delavki na straži, ujameta mlado čebelico, ki se je iz njih panja izgubila, in jo neseta tovarišicam. Tiste dni je šla kraljica čebel na potovanje s svojimi dvorniki. Ko se je vrnila, se je začel med delavkami upor, ki je imel za posledico, da so vrgle čebele vse trote iz panja. Tudi kraljico so hoteli, češ, da ščuva trote proti njim. Toda ta se je rešila in v panju je nastal zopet mir. Kmalu nato je umrla stara, dobra učiteljica ujete čebelice in ta je od žalosti pri mrtvem truplu svoje učiteljice poginila. Zelo gniljivo je bilo to čitati! Sploh pa kaže vsa knjiga živo fantazijo pisateljve. (Cena 80 h). J. L.

Po Albaniji.¹⁾ „Kraljevič Marko je bil rojen v Skadru na Bojani,“ nam poročajo pripovedke. „In ko je do-rastel do konja in do bojnega kopja, je šel na dvor cara Dušana v Prizren,“ tako pripovedujejo dalje ter nam bode srednjeveško romantiko. Ta svet kraljeviča Marka je dan-danes torišče težkih borb neizčrpanega Albanstva s turškim režimom. Poleg puške in junaške albanske roke govori tam le velika politika velikih narodov. Mi mali komaj zmerimo svojo deželo, kamoli, da bi pisali knjige o — Albaniji. In vendar se je „Matici Hrvatski“ posrečilo dobiti izvirno delo o Albaniji, ki je za hrvatsko-srbski narod tem zani-mivejše, ker so Albanci mejaši Srbov v Črni Gori in Stari Srbiji. Ne glede na kake podrobnosti je dejstvo takega iz-virnega dela že samo na sebi važno, ker daje literaturi značaj splošnejše orientacije. Avtor knjige, frančiškan Lovro Mihačević, iz Kreševa v Bosni doma, je prišel l. 1883. v samostan Trošan v Albaniji za učitelja redovne mladeži. Po desetih letih se je vrnil v Bosno, a že l. 1906. je postal prvi provincijal novoustrojene frančiškanske provincije alban-ske s sedežem v Skadru na Bojani. L. 1907. je prepotoval vso Albanijo z Epirom in Macedonijo; beležke s tega po-

tovanja so snov njegove knjige. Z njo se je hotel med dru-gim „vsaj donekle oddolžiti hrabrim Albancem za dirljivo sosretljivost, za čustva ljubavi in spoštovanja, s katerimi so ga obsipali skozi 14 let njegovega bivanja med njimi.“ — Knjiga je opremljena z mnogimi slikami in z zemlje-vidom Albanije, Epira in Macedonije.

DRAMATIKA.

Dramatska umetnost. Bilanca slovenskega dež. gledališča v Ljubljani za 1911/12 izkazuje lepo število slo-venskih novitet: Špicarjev „Kralj Matjaž“, Peskova „Slepa ljubezen“, Jelenčeva „Vaška romantika“, Finžgarjeva „Naša kri“, Rodionova (?) „Velikomestna komedija“, Cankarjeva „Lepa Vida“, Funtkova „Tekma“, Kristanova „Tovarna“. Lepo število! Najlepši uspeh je dosegla Funtkova „Tekma“, za njo Finžgarjeva „Naša kri“. „Lepa Vida“ ni učinkovala kot drama, a je delovala z liriko. — Poleg slovenskih dram se je igralo veliko število nemških, mnogo manj francoskih, angleških in italijanskih, češka ena, ruska ena, hrvatsko-srbska pa — nobena!

V hrvatski dramatiki sta letos pač največ pozornosti zbudili drami: Vojnovičeva „Gospodja s suncokre-tom“, ki jo je avtor sam čital na Reki, v Zagrebu, Belgradu in v Dalmaciji in ki izide za l. 1912. pri „Mat. Hrv.“ — de-janje ji je beneško-londonski sanjavo kriminalen dogodek — in Ogrizovičev „Banović Strahinja“, ki je z zagrebške pozornice izzval različno kritiko. Kakor svoji „Hasanaginici“ je vzel Ogrizovič snov tudi za to dramo iz narodne pesmi, in sicer je ta snov nekako preddogodek pred bitko na Ko-sovem ozir. pred „Smrtjo majke Jugovičev“. Narodna pesem pripoveduje:

Banović Strahinja je bil v gostih pri svojem tastu Jug-Bogdanu na belem gradu Jugovcu. Kar prejme od svoje majke list, da mu je Turčin Blagajlija oplenil banovino in mu ugrabil ljubo Angjelijo. Ob tej vesti je Strahinja nemilo namrdnil čelo in nizko obesil brke ter poprosil Jug-Bogdana, naj bi mu dal devet svojih sinov, Jugovičev, da poiščejo Turčina. Bogdan odkloni prošnjo, češ, ako vlahinja vzljubi Turčina, ga ima rajša nego moža. — Strahinja zajaše sam konja in zadirja na svoj beli grad; le zvesti pes Karaman ga spremlja s tastovega doma. Ko je doma od matere zve-del vse, kako je bilo, se preobleče v Sarajevko, na planini zve od pastiric, da so šli tam Turki s tanko Latinkinjo, in res najde četo turško, ko je baš južinala pod jelko zeleno. Povabili so ga k sebi, a se opili z njegovim vincom, da so pozaspali; pobije jih in ide dalje, kjer je bil v šatoru sam Blagajlija, spavajoč na krilu Angjelije. Angjelija je brž spoznala „banova oba mrka brka“, zbudi in svari Blagajlijo ter reče, naj udari po njem, dokler je čas. Štiri ure sta se bojevala in rvala: banović pušča bele pene, Turčin bele in

1) Dojmovi s puta. (Napisal fra Lovro Mihačević. Izdala „Matica Hrvatska“, Zagreb, 1911. Str. 144).

krvave, a ko banović bele in krvave, pa Turčin modre in krvave. Končno pozove Turčin njo na pomoč, naj pomore njemu ali Strahinji: Angjelija udari Strahinjo preko čela, da ga čez oči polije črna kri. Tedaj je pozval Banović hrta Karamana in ta se ji je vrgel na prsi in bil bi ji grlo prekosil, da mu ni bila gospa. Banović pa je med tem pobil Turčina. Tedaj je Angjelija pobegnila, a Strahinji jo je zval, češ, da ji ne bo storil ničesar, in vrnila se je k njemu ter mu pomagala natovoriti plen. Vzel je pa s planine pastirico na svoj grad.

Nato gre na beli Jugovec in vede s seboj Angjelijo. Tu so se obvezanemu Strahinji rogali svaki in fast. A ko je povedal, da ga je udarila ona in ko je ona le obžalovala, da ni udarila bolje, je stari Bogdan ukazal sinovom, da jo posekajo, „kuso-sestro“. Banović ni pustil, a najstarejši brat ji je ipak odsekal glavo. Banović pa se je vrnil na svoj izgoreli grad, se oženil s pastirico in ogradil bele dvore svoje.

UMETNOST.

Razstava slik k delom Henrika Sienkiewicza.

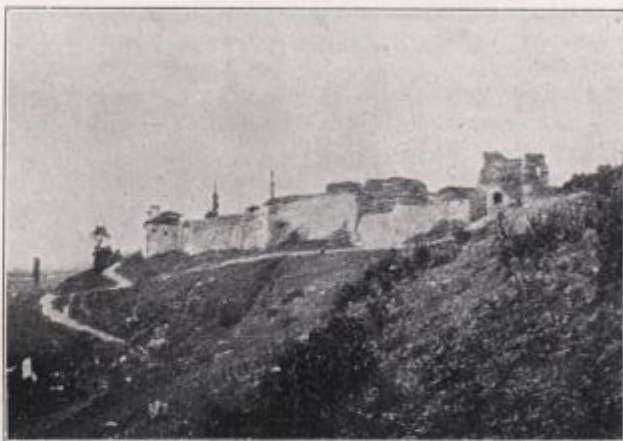
Koncem meseca marca t. l. je priredil g. K. Wozniak iz Varšave v Mestnem domu v Ljubljani razstavo slik, v pretežni večini originalnih ilustracij k romanom znanega poljskega romancierja Henrika Sienkiewicza. Vrsto slikarjev so navdušili njegovi romani, ki nudijo risarju na stotine pestrih sižijev. Segli so po njih in ustvarili mnogo lepega in umetniško dovršenega. Prvi izmed teh slikarjev, ki ga je treba omeniti, je St. Batowski. Na njem občudujemo izvrstno obvladovanje tehnike, eksaktno risanje in dobro pogojeno predočevanje pisateljeve fantazije. Ilustriral je zlasti „Križarje“, dalje trilogijo romanov „Z ognjem in mečem“, „Mali vitez“ in „Potop“ in je tako najpopolnejši interpret tudi pri nas zelo priljubljenega poljskega romanopisca. Njegovi prizori in njegove večje skupine (n. pr. Zbyszek napade Lichtensteina itd.) so polne krepke plastike in temperamenta. Zelo so se mu tudi posrečile lirske scene. Drugi ilustrator je Julij Kossak, ki je naslikal znanega in hudomušnega junaka Zaglobo, hrabrega viteza Skrzetuskega, simpatično mrkega kozaka Bohuna, slavnega junaka Wolodyjevskega, lepo gospodično Heleno in vrsto drugih, ki smo čitali o njih dejanju in nehanju po slovečih Sienkiewiczovih romanih. Tudi Kossak si lasti fineše spretno risarske tehnike in se ponša z uspelo karakterizacijo oseb in prizorov; več ilustracij v romanu „Mali vitez“ je napravil W. Tetmayer, ki je tudi jako spreten in okusen ilustrator. Romanu „Quo vadis“ so oskrbeli risbe Tetmayer, Jarocki, Gorski, Trojanovski in drugi. — Razstava je bila prav zanimiva, dasi se zdi obiskovalcu, da sodi vse to bolj v knjigo kakor na steno. Teksta manjka spredaj in zadaj, knjige ni, ki nas je s svojo vsebino zavzela, da gledamo z večjim zanimanjem v obraze teh hrabrih vitezov, teh milih gospodičen in vseh divjih bojnih prizorov. Razstavi tudi ni v korist, da obdajajo vse slike sami paspartuji, ki učinkujejo preveč enolično. V primernih okvirih bi se slike očem dosti bolj prilegle in prikupile. — Razen ilustracij k Sienkiewiczovim romanom je bilo po stenah več študij, akvarelov in oljnatih slik, ki ne spadajo v ono skupino. (Razstava je trajala do 14. aprila).

M. P.

Četrta Jugoslovanska umetniška izložba se odprla 26. maja t. l. v Belgradu ter bo trajala do konca junija (potem se prenese v Sofijo). Na čelu pripravljalnemu odboru za Belgrad je minister Jovanović, za Sofijo minister Bobčev. Razstave se morejo udeležiti vse umetniške organizacije in poedini izven organizacij stoječi umetniki. Ob tej

priliki se bo tudi „Lada“ postavila na nov temelj, ki bo bolj ustrežal dejanskim razmeram, na temelj federacije narodnosti in organizacij. V Ljubljani se je za udeležbo pri tej izložbi sestavil pripravljalni odbor.

„Splošno slovensko žensko društvo“ namerava v zvezi s slovenskimi obrazovalnimi umetniki, slikarji in kiparji, veliko, 20.000 srečk broječo dobrodelno loterijo, katere izkupiček je namenjen v podporo slovenski umetnosti. Pomnoženi odbor je sklenil, da naprosi vse domače umetnike in umetnice, naj bi poklonili nekatere svojih umotvorov brezplačno za dobitke loterije. Mnogo ljubljanskih umetnikov je že radevolje obljubilo svojo dejansko pomoč. Izven Ljubljane bivajoče umetnike pa prosi odbor po listih in pismeno, da se blagovolijo z umetniškimi prispevki udeležiti te dobrodelne akcije, ki bo itak samo v korist in v podporo umetnikov samih. Gg. umetniki so obljubili, da zberejo najmanj 200 slikarskih in kiparskih umotvorov, ki bodo razstavljeni maja ali junija t. l. v paviljonu g. akad. slikarja Rih. Jakopiča. Razpečevanje srečk pa je prevzelo

ALBANIJA: TRDNJAVA V PRIZRENU.

„Splošno slovensko žensko društvo“, ki hoče naprositi rodoljubne in umetnost ljubeče Slovenke vseh slovenskih krajev, da mu po svojih močeh pomorejo pri tem delu. Srečke se bodo prodajale po 1 K in bo torej vsakomur dana lahka prilika, da prispeva svoj del na žrtvenik slovenske umetnosti.

TEHNIKA.

Avtomobilski sistem „Rantaša“. Slovenec, iznajditelj posebnega tipa motorskih sani. V pretekli zimi se je ob Semmeringu preizkusil nov tipus motorskih sani ter se obnesel povsem dobro tudi v visokem snegu in na oledenelem, grbovitem terenu in ob vzpenjanju do 10 procentov. Na ravnem se je dosegla hitrica 45 km na uro, v strminah 15—20 km, v snegu 50 cm visokem pa 30—35 km. Sani so težke, da bi mogle tem večje težje spravljati skozi visok sneg in navkreber. Novi tipus utegne imeti veliko gospodarsko in vojaško važnost za gorate kraje. Iznajditelj je slovenskega pokolenja, Jakob Rantaša na Dunaju, rodom iz Okoslavca pri Sv. Juriju na Ščavnici na Stajerskem. Rantaša je služil 7 let pri mornarici in si je kot artilerijski instruktor in strelilni mojster pridobil bogato tehnično znanje.

„Vijesti“ glasilo hrv. in slov. društva inženirjev, št. 4 imajo sledečo vsebino: Ing. Ivan Sbrizaj (Ljubljana):

Ljubljansko Barje in poplavi v notranjskih kraških dolinah. Prof. Franjo Šandor (Zagreb): Gradnja nove gradske plinarne u Zagrebu. Ing. Miroslav Kasal (Ljubljana): Kontinuiralni nosilci nekonstantnega prereza. Ing. Ivan Stošić (Gospić): Zajedničko djelovanje pravника i tehničara u javnoj upravi. † Ing. Rudolf Schweitzer. Osebnosti. Društvene vijesti. Književnost. Različno.

RAZNOTEROSTI.

† **Dr. Janez Mencinger.** Ko vse vstaja, mi umiramo. Tako bi morali govoriti ob Vstajenju letošnje Velike Noči. Velikonočni čas nam je vzel dva vrla zastopnika starejšega slovenstva, dr. J. Sketa in dr. Janeza Mencingerja.

Na belo nedeljo sem prvič in zadnjič videl pisatelja „Vetrogončiča“ in „Abadona“. Resnosvečan mu je bil obraz, zroč v večnost – v višavah nad svetom kakor Samorad.

Njegovi prijatelji iz mladih let, župan Tavčar, bivši župan Šavnik iz Kranja, nadsvetnik Škerlj iz Novega Mesta, dr. Slanc, dr. Poznik itd. so prihiteli ob grob moža, ki je bil nekdanje središče vsega socijalnega življenja v Kranju, ki je često dal smer Jurčičevemu in Kersnikovemu peresu. Msgr. Tomo Zupan mu je blagoslovil grob, a vsem njegovim osebnim znancem je duša blagoslovljala spomin vrlega človeka in duhovitega moža.

Težave življenja so sina bohinjskih gora vrgle iz gorjskih planin tja na krški brod; privatne težave so bile najbrž glavni vzrok, da mu je pero počivalo 16 let (1865 do 1881).

† **Dr. Jakob Sket.** En dan pred Mencingerjem je bil v Celovcu pokopan urednik naših srednješolskih čitank in naše srednješolske slovnice.

Na tisoče Slovencev se je učilo in se bo še učilo iz teh knjig, ki so nadaljevanje nekdanjega truda A. Janežiča.

Sket je modro ločil to, kar življenje rodi, a sproti ubija, od tega, kar si je pridobilo pravico do obstanka in s tem pravico do šole. Štajerski Slovenec, ki je ves čas služboval na Koroškem, je videl in vedel, da je knjižni jezik naravno plod mnogih malih kompromisov. Vrstnik Gregorja Kreka je precej globoko tičal v znanstvenih njegovih nazorih, kar se tiče narodopisja in stare slovenščine.

Leposlovno pero Sketovo nam je dalo „Miklovo Zalo“; vsak Slovenec jo pozna, a ne ve vsak, kdo jo je spisal. Ponarodnela je tako rekoč. To je njena hvala.

Na grobu se je čula slovenska beseda.

Gabrijela Preissova je marca meseca praznovala svojo petdesetletnico. Narodila se je 1. 1862. v Kutni Gori, a se rano preselila v Hodonín na Moravskem, med Moravske „Slovake“. Kakor Slovake, je vzljubila tudi Slovence (koroške) ter oboje uvajala v svoje spise (novele, drame). Njeni „Zbrani spisi“ so izšli pri Ottu. — V Gabrščkovi „Slovanski knjižnici“, sn. 10. je izšel v prevodu njen „Stric Martinek. Obrazek s Slovaškega“, v sn. 82.—83. pa „Mladost. Koroška povest“.

Tragična smrt češkega pisatelja Viljema Mrštika, ki je dne 2. marca sam storil konec svojemu življenju. R. 1863 na Moravskem. Tu je tudi živel na zadnje pri svojem bratu. Vglobil se je v tajni šepet moravskih polja in razumel najbolj one življenske pojave, ki kažejo odvisnost človeka od zemlje. V študij prirode je prinesel Mrštik poglede slikarja. V „Bajki maja“ se prikazuje roman ljubezni dveh mladih duš, pesem prve polne pomladi, cvetja, ki začenja živeti, in drevja, ki začenja gnati in šumeti (Gl. Lahovo črtico „Bajka maja“ v tej številki!).

O „Slovanu“, št. 4., kjer smo priobčili pravljico „Zlatolasko“ in Lahovo poročilo o Boreckem, je poročal obširneje dr. Jos. Karásek v „Moravski Orlici“ z dne 30. marca t. l., o Šantlovem članku „Ilustracije“ v 5. št. pa zagrebški „Obzor“. Golarjevo oceno „Moderne Srbske lirike“ je posnel belgrajski „Srpski Književni Glasnik“.

„**Slovenski Ilustrovani Tednik**“, ki ima v osebi gosp. Peska agilnega urednika, bi mogel zlasti v manjših krajih s slikami čitatelje pridobiti za slovenstvo. Prinaša slike slovenskih in slovanskih svečanosti, društev itd. ter stane na leto 8 K. Izhaja v Ljubljani.

GLASBA.

„**Glasbena Matica**“. V zagrebškem „Savremenu“, 1912, št. 4. pravi Koranski o Sattnerjevi „Jejtejevi prisegi“, da je z njo „vsaj donekle udovoljeno onim zahtevam, katerih dosle niso mogle izpolniti stereotipne „a cappella“ produkcije popularnih slovenskih avtorjev... Vendar pa Sattnerjeva tehnika, pravi Koranski, ne udovoljuje vedno vsem zahtevam teksta. V ilustraciji vnanjih dogodkov se to kaže posebno. Avtorju zmanjkuje prave sile v izrazu, na pr. se zdi dojem ob stilih: „Kadar se v gori utrga plaz itd.“ in na koncu slike (opisovanje boja) preslab. Povsem na svojem mestu pa je Sattner v lirskih momentih („Molitev“).

LIBRETO.

Slovenske opere še nimamo. Lani je neki odličen slovenski skladatelj iskal primernih libretov oz. pisateljev, ki bi jih zložili, ter je naglašal, da naj bi „Matica Slovenska“ odpomogla temu nedostatku. — Odločili smo se, evo, priobčiti sledeči operni libreto, ki nam o njem piše avtor sam: „Morda pove potem, ko se libreto natisne, ta ali drugi svoje mnenje, da se tekst, če bi bilo treba, še kaj preuredi in ga končno kateri naš komponist uglasbi“.
Uredništvo

ROZAMUNDA.

Spevoigra v treh činih. Spesnil * * * 1911.

Osebe:

Turjačan, graščak;
Rozamunda, njegova hči;
Marjeta, Rozamundina teta;
Sholastika, Rozamundina teta, nuna;
Ostrovihar, graščak;
Sforza, knez milanski;
Don de la Rosa, španski vitez;
Minefried, nemški vitez;
Teuerdank, nemški vitez;
Osman, paša v Sarajevu;
Ahmed, Osmanov sin;
Djouhera, Osmanova ujetnica;
Zaira, Djouherina služabnica, starka;
Abdalah, evnuh na osmanovem dvoru.

Krčmar, sluga, glumači, pevci, plesalke, narod v Ljubljani in Sarajevu.

Dejanje se vrši v prvem činu na gradu turjaškem, v drugem činu v Sarajevu, v tretjem v Ljubljani, in sicer proti koncu srednjega veka. Med posameznimi čini poteče vedno nekaj časa.

PRVI ČIN.

Prvi prizor.

Pozorišče kaže dvorano na gradu Turjačana. Pevci pojo, ženski in moški zbor menjaje in spet skupno:

Slovenskaa dežela
bo vedno slovela
po svetu okrog,
Glej sinje planine,
cvetoče ravnine,
sem raj čara Bog.

In polja bogata,
trt kapljica zlata
vzraduje srce;
in žlahtna je ruža
in bajna so čuda
tu v ledju zemlje.

Slovenski cinovi
so kakor hrastovi
junaki povsod;
slovenske device
vesele kriljice
so ženskih lepot.

Majol'ke nalijmo
do dna jih izpijmo
Slovincem na čast,
naj rod ta Bog čuje
naj vedno varuje
predično mu last. *(Pevci odidejo.)*

(Iz obedne dvorane na strani se čuje petje:)

Kje dika je taka
ko roža s Turjaka?
Ves svet jo časti.
V proslavo zdaj njeno
majolko še eno
do dna vsak izpij!

2. Prizor.

(Ostrovihar stopi v dvorano, kjer so slugi. Z enim govori Ostrovihar.)

Ostrovihar *(slugi).*

Že spet veselo gostovanje?

Sluga.

Gospod, to tukaj je vsakdanje.

Ostrovihar.

Spet snubci?

Sluga.

Da, gospod, četiri
'ma Rozamunda na izbiri.
Iz Nemške viteza se dva
za njeno ljubav trudita,
ponosni z njima knez milanski
pa neki jecljav grofič španski.

Ostrovihar.

A Rozamunda?

Sluga.

Kakor vedno
kljubuje snubcem vsem poredno.
Njej samo to je pač po godi,
če mnogi jo časte gospodi.
Nje srce je ko trden grad,
ki nanj zastonj je vsak napad.

Ostrovihar.

Da, da, i jaz sem tega priča.
A znajte, človek naveliča
se truda brez uspeha vam
pa srečo gre iskat drugam.
Bo Rozamunda varala,
bo deklica se starala,
potem pa v gradu gizdavica
bo žalovala še samica.

Sluga.

No, morda pa milanski knez
z njo sklence trajno, srčno vez.
Krasan je dečko, ponosit,
ta, zdi se mi, ji je na vid.
Poljublja vedno ji roko,
laska se ona mu močno.

Ostrovihar.

Tako, tako? Pač knežja čast
nad srcem ji ima oblast.

Sluga.

Baš iz dvorane pride zdaj.

Ostrovihar.

Jaz tukaj slušam jo skrivaj.
(Se skriva in posluša.)

3. Prizor.

(Rozamunda in Marjeta stopita v dvorano.)

Rozamunda.

Haha, ta Španec me zabavlja
najbolj, ko vedno mi ponavlja:
„Go-gospodi-dična di-dična,
„Ro-rozamu-munda li-lična.“
Ha, morala sem ven zbežati,
da prosto moram se smejeti. *(Smejeta se obe.)*

Ostrovihar *(skrit).*

Da, da iz nas le norce brije,
a le na skrivnem jih razkrije.

Marjeta.

Kako pa so ti kaj po godi
iz Nemške viteški gospodi?

Rozamunda.

Ah, suhoparni so bahači.

Marjeta.

In preveč dote so berači.
Li knez milanski ti ugaja?

Rozamunda.

Njegova pesem me naslaja:
„O mia bella, o mia bella,
kako vas duša je vesela.“
In črnih mu očesec žar!

Marjeta.

Da, ta bi bil za tebe par.
Kako ti lepe je postave,
bogat in pa še knježje slave!
Ne smela temu bi odreči.

Rozamunda.

Priznavam, da mi je povšeči,

Marjeta.

Imeti takšnega za zeta,
kolika bo radost očeta!

Ostrovihar (*skrit*).

Tako se proti meni kuje?
srce zvesto se zaničuje!

Rozamunda (*ogledaje se v zrcalu*).

Jaz knjeginja v visoki časti,
to moglo bi mi že dopasti.
A znaj, v Milanu glasovite
so lepoticke ponosite;
jaz moram vse jih prekositi
ali pa vsaj jim ravna biti,
sicer prezira pikre strele
od vseh strani bi v me letele;
in knez bi sam me zapostavljal
pa z drugimi se le zabavljal.

Marjeta.

Saj prišel knez je iz Milana,
kjer dika vsaka mu je znana.
Pač ne bi tebi se laskal,
da tamkaj bi za lepšo znal.
Ne boj, ne boj se, dete moje,
le glej v zrcalu lice svoje!
Sijaj oči, glej, tvojih modri,
kako blešče ti v zlatu kodri,
cveteče ti ko roži lice!
Za prestol vredna si kraljice.

Rozamunda,
(*ogledovaje se v zrcalu*).

Za knjeginjo pa lepoticke
preslabo diči mi obličje.
Kako bi neki me krasilo,
kar mi podal je knez v darilo?

Marjeta (*slugi*).

Po modro škrinjico v dvorani!
Rozamunda (*snemajoč si okras*).

Nič ne veljajo ti uhani,
naročnice, verižice,
vse lepše mora biti, vse.

Marjeta (*vzemši slugi škrinjico iz rok*).

Tu knežja skrinjica je, glej!

Rozamunda.

Ah, brž poglejva, kaj je v njej!

Marjeta.

Glej, biseri ti dragoceni!

ALBANIJA: CERKEV V GJOUPEPAJU.

Rozamunda.

Ah, to pač, to pristojna meni.

Marjeta.

Uhani, prstan, naročnice,
zdaj prekosiš vse krasotice.

(*Rozamunda si ves okras nadé*)

Rozamunda.

In ta-le, gledaj, zlati pas!

Marjeta.

Odeni ves si knežji kras,
pa knezu v njem pokaži se,
izpolniš srčne mu želje.

Rozamunda.

Ah tetka, zdi se mi, prerano
srce bi bilo žrtvovano,
poklone rada vsem delim
prostost 'zgubiti se bojim.
Zdaj vživam vseh ljubezen, čast,
potem le enemu sem last.

Marjeta.

Ne več, da leta ti teko,
mladosti cvet s seboj vzemo?
Za cvet ovel nikdo ne vpraša
in z njim nikdo se ne ponaša.

Rozamunda.

Pa bodi, ako biti mora,
a težka mi je ta pokora.

Marjeta.

Glej, nudi sreča ti roko,
nepamet je odbiti jo.
Jaz grem pa brzo po očeta,
da vidi te, *(na stran zase)* — in pa po zeta.
(Odide.)

Ostrovihar *(skrit)*.

Dovolj sem čul. Naj se ji sreča
z voščilom mojim še poveča.

4. Prizor.

(Ostrovihar stopi iz skrivališča preda Rozamundo.)

Ostrovihar.

Aj, gospodična, oprostite,
da javim se. Če res želite
se laškemu udati knezi,
blagrujem vas na taki zvezi.
Mi glas je sicer ta gorjup,
a vsaj doslej me lažni up
ne bo več varal. Vse skrivaj
sem čul, kot hotel je slučaj.

Rozamunda *(iznenadena, a prijazna)*.

In Ostrovihar je srdit?

Ostrovihar.

Srdit? To manj, morda pobit.

Rozamunda.

Je drago mi, a kaj če male
so bile to-le s tetko šale?

Ostrovihar.

Aj, Rozamunda, dosti šal
je z mano bilo dosihmal,
in Ostrovihar ni vam glup,
da prazen bi ga varal up,
pa vodo bi lovil z rešetom
in praznim veroval obetom.
Odkrito vam prizna resnico:
preslab za tako je družico,
drugod iskal bo svoje sreče.
A vam naj lahko žitje teče,
naj v knežji slavi vam se greje,
naj solnce sreče se vam smeje.
Če moj je splaval up po vodi,
nikaka to vam skrb ne bodi.
Iskal ne bodem več krasote,
le srca bom iskal dobrote.
Oko ne bo mi več vodnik,
le srce bo odslej sodnik.
Zato mi oprostite zdaj,
če poslovim se za vselej.

Rozamunda.

A dragega dejanj sodnika
strogost je menda prevelika.

Dr. JANEZ MENCINGER.

Naj srd srca vam ne razjeda.
Odkrita mi je ta beseda:
nič mojega srca ne veže,
zato naj srd se vaš poleže.
Vsem gostom je odprt naš dvor,
vi pomnožite še njih zbor.
Oprostite, da grem k očetu.
o vašem znanit mu posetu.

(Odide.)

5. Prizor.

Ostrovihar *(sam)*.

„Nič srca njenega ne veže,*
dovolj že to me v srce reže.
Oh Rozamunda mi budila
dozdaj si sladkih nad čutila.
In že od ranih dni mladosti,
ko sem prihajal semkaj v gosti,
ko srečni so mladosti dnevi
nas družili pri igri, spevi,
viselo je na njej oko,
utripalo srce gorko.
A zdaj se roža je razcvela,
krasote večča se prevzela,
ljubimec ji poprej edini,
sem zdaj ji komaj še v spomini,
zdaj, ko oči vse v njo obrača
za me ne mara več berača.
Zaplela me je v sladke mreže,
a niti sama zdaj razreže.
Za Rozamundo mi doslej
plamtel je srca žar, a njej
srca ni vnel, ona prešerna
ne ve, kaj je ljubezen verna.
Več je gizdavki za bahače

v sijajne vleče jo palače.
 Pač napihuje jo zavest,
 da lepših ni od nje nevest.
 Težko, brédko mi je slovo
 od nje, saj pač nikdo
 ne loči rad
 od sladkih se mladosti nad.
 Če drug ji nudi sreče dar,
 ne maram biti ji na kvar.
 Kaj čakam tu? Odtod, odtod!
 A stoj, baš pride sem sprevod!
 Naj vidim vsaj, kdo je ljubljeneč,
 zdaj srečen ji srca gojenec.

6. Prizor.

(Turjačan pride z gosti in Rozamundo iz obedne dvorane.)

Sforza *(s kitaro poje Rozamundi)*.

O mia bella, o mia bella,
 kako te duša je vesela.
 Nebes modrina lepša ni
 kot vaših milih je oči.

Rozamunda.

Aj, knez, kako ste srčkani!

Glumač *(na stran)*.

Ta ribico morda vlovi.

Turjačan *(zagleda Ostrovrharja in de na stran zase)*.

Ah, ta-le neprijetni gost.

(Ostrovrharju:)

Vas videti mi je radost.
 Kaj to veselje mi stori?
 Imate važnih li reči?
 Ste Turke srečno spet pregnali.

Otrovrhar.

Pregnali in jih poteptali.

Turjačan.

Ah, pojdite z menoj v dvorano
 pa trčite na zdravje z mano!

(Turjačan odide z Ostrovrharjem.)

Minefried *(Rozamundi)*.

Ah, gledal bi vas noč in dan
 in ves ljubezni sem pijan. *(Ji poljubi roko.)*

Rozamunda.

Kak znate biti ljubeznivi!

Glumač *(na stran)*.

I ta-le ni na poti krivi.

Minefried *(zase)*.

Ein scharfes Schwert, eine schöne Maid
 das ist des stolzen Ritters Freud.

Sforza *(zase)*.

Ta ji je „ljubezniv“ samo,
 a „srčkan“, to je bolj ljubo.

(Sforza in Minefried polagoma odideta.)

Teuerdank *(Rozamundi)*.

Aj zlati, zlati ti lasje,
 kdo bi se ne zaljubil v nje?

(Ji poljubi roko.)

Glumač *(na stran)*.

Aj zlate, zlate te mošnje,
 kdo bi se ne zaljubil v nje?

Rozamunda.

Častilec ste mi dragi vi.

Glumač *(na stran)*.

Ta morda se predrag ji zdi.

(Teuerdanku:)

Li veste, kaj najbolj globoko
 na svetu je in pa široko?

Teuerdank.

No, kaj glumač že zopet ve?

Glumač.

To, znajte, žensko je srce,
 vanj spravim viteze vse mlade.
 A nič ne izgubite nade,
 ker Rozamundo eden samo
 dobiti more za ženo.

(Teuerdank smeje se polagoma odide.)

Don Rosa *(Rozamundi)*.

Go- gospodi-dična di-dična
 Ro-rozamu-munda li-lična.

(Ji poljubi roko.)

Rozamunda.

Ah nežen vitez ste mi, nežen.

Glumač.

Hotela reči neč-en, nič-en.

Don Rosa *(za-se)*.

Kako mi sladko je prijazna!
 To bi ženica bila krasna. *(odide z Glumačem.)*

(Dalje prihodnjič.)

Slikarja napisov in lakirarja,
dekoracijska, stavbena in po-
☐ hlštvna pleskarja ☐

Delavnica: Igriške ulice št. 8
☐ Telefon 154 ☐

BRATA EBERL
☐ LJUBLJANA ☐

Tovarna oljnatih barv, laka in
firneža z električno gonilno
☐ silo ☐

Trgovina in pisarna: Miklošičeve (Franciškanske) ulice 6

Gričar & Mejač

Ljubljana

Prešernove (Slonove) ulice št. 9

priporočata svojo največjo
in najstarejšo trgovino z

**izgotovljenimi
oblekami**

za gospode in dečke, gospe
in deklice po najnižjih cenah

Predmeti, katerih ni v za-
logi, se izdelujejo po meri
točno in ceno na Dunaju.

Velika in moderna
zaloga oblek
za gospode, dečke, in otroke

A. KUNC
Ljubljana
Dvorni trg šte. 3
(na voglu Židovske ulice)

Strokovnjaška postrežba z
izbornimi izdelki, po nizkih
stalnih, na vsakem pred-
metu označenih cenah.

Naročila po meri točno in pri-
znano dobro.

Imam večjo zalogo

VOZOV

vseh vrst. Vozove izdelu-
jem po najnovejši dunaj-
ski in pariški modli; tudi
stare vozove jemljem v
račun po visoki ceni.

Franc Visjan

izdelovatelj vozov

Ljubljana, Kolodvorske ul. št. 25

Naslov za brzojavke: **Kmetska posojilnica Ljubljana.** :: Telefon št. 185. :: Žiro-konto pri avstro-ogrski banki. :: Račun pri avstr. pošt. hran. št. 828.406, pri ogr. pošt. hran. št. 19.864.

KMETSKA POSOJILNICA

Stanje hranil. vlog
dvajset
miljonov

Ljubljanske okolice

r. z. z n. z. v Ljubljani — obrestuje
hranilne vloge po

4¹/₂%

Rezervni zaklad
nad pol
milijona

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike. Sprejema tudi vloge na **tekoči račun s čekovnim prometom** in jih obrestuje od dne vloge do dne dviga, na kar se opozarjajo zlasti **trgovci in denarni zavodi po deželi.**

Največja slovenska hranilnica!

Prometa koncem l. 1911
614.5 milijonov kron.

Stanje hranilnih vlog
♣ 42 milijonov kron ♣

Rezervni zaklad
♣ 1,300.000 kron. ♣

Mest. hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, Prešernova ulica 3.

Sprejema vloge vsak delavnik. Sprejema tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov. Obrestuje po **4¹/₄%** brez odbitka. Za vloge jamči rezervni zaklad hranilnice in mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in z vso davčno močjo. Poslovanje nadzoruje c. kr. deželna vlada. **Izključena je vsaka špekulacija in izguba vložnega denarja.** Posoja na zemljišča in poslopja proti 5% obrestim in najmanj ¹/₂% amortizacije. Za varčevanje ima vpeljane **domače hranilnike.** Posoja tudi na menice in vrednostne papirje.